

KONGREGACE PRO ZASVĚCENÝ ŽIVOT

ROK ZASVĚCENÉHO ŽIVOTA

Zkoumejte

Okružní list
zasvěceným mužům a ženám

Putování za Božími znameními

LIBRERIA EDITRICE VATICANA

2014

Obsah

První vydání září 2014

První dotisk říjen 2014

© Copyright 2014: Libreria Editrice Vaticana
© Překlad: Miroslav Pacifik Matějka
Pův. název: *Scrutate.*
Ai consecrati e alle consacrate
in cammino sui segni di Dio
ISBN pův. vydání: 978-88-209-9410-5

V POSLUŠNÉM VYCHÁZENÍ	7
V naslouchání	11
Jako vedení oblakem	13
Vyjítí z Egypta v živé paměti	14
Radosti a námahy putování	18
V ČILÉM BDĚNÍ	23
V naslouchání	27
Prorocká funkce evangelního života	30
<i>Evangelium jako nejvyšší pravidlo</i>	31
<i>Formace: evangelium a kultura</i>	34
Proroctví o bdělosti	36
<i>Společné zkoumání obzoru</i>	38
<i>Vůdce »jdoucí za lidem«</i>	39
<i>Mystika setkání</i>	41
Proroctví zprostředkování	46
<i>Na křižovatkách světa</i>	46
<i>Ve znamení maličkého</i>	49
<i>Chór v modlitebním zastavení</i>	52
NA ZAMYŠLENÍ	55
Podněty papeže Františka	57
<i>Zdrávas, Ženo Nové smlouvy</i>	61

litba, — Maria je *příčina naší radosti, archa*, ve které je Spasitel reálně přítomen mezi námi“.⁵

Zdrávas, Maria, Ženo Nové smlouvy, nazýváme tě blahoslavenou, protože *jsi uvěřila* (srov. Lk 1,45) a uměla jsi „rozpoznávat stopy Božího Ducha ve velkých událostech, i také v těch, které se zdají nepostřehnutelné“!⁶

Podpírej naše noční bdění, až do paprsků úsvitu v očekávání nového dne. Uděl nám prorockou schopnost vyprávět světu o evangelní radosti, o blaženosti těch, kdo zkoumají obzory nových zemí a nebes (srov. Zj 21,1) a anticipují jejich přítomnost v lidské obci.

Pomáhej nám vyznávat plodnost Ducha ve znamení nejnutnějšího a malého. Uděl nám, abychom odvážně jednali jako pokorní, na něž Hospodin shlédl (Žl 137,6) a kterým byla zjevena tajemství Božího království (srov. Mt 11,25-26), zde a nyní.

Amen.

Dáno ve Vatikánu, 8. září 2014

O Narození Panny Marie

João Braz kard. de Aviz
prefekt

✠ José Rodríguez Carballo, OFM
arcibiskup sekretář

„*Stále na cestě
s onou ctností,
která je ctností poutníků:
radost!*“

papež František

⁵ Papež BENEDIKT XVI., *Homilie o slavnosti Nanebevzetí Panny Marie*, Castelgandolfo (15. srpna 2011).

⁶ *Evangelii gaudium*, s. 174, č. 288.

Zdravas, Ženo Nové smlouvy

19. Putovat podle Božích znamení znamená zakoušet radost a obnovené nadšení ze setkávání s Kristem,¹ jenž je středem života a pramenem rozhodnutí a aktivit.²

Setkání s Pánem se obnovuje den za dnem v radosti z vytrvalého putování. „Stále na cestě s onou ctností, která je ctností poutníků: radostí!“³

Naše dny volají po nutnosti bdít: „Bdělost, znamená hledět do srdce. My musíme být pány svého srdce. Co pociťuje mé srdce, co hledá? Co mne dnes učinilo šťastným a z čeho jsem neměl radost? [...] To znamená znát stav mého srdce, můj život, jako putování na Hospodinově cestě. Protože jestliže není přítomna bdělost, srdce jde do všech směrů; a představivost se hned přidá. To nejsou věci zastaralé ani překonané“.⁴

Zasvěcený člověk se stává Boží připomínkou, připomíná Hospodinovo působení. Čas, který je nám dán k dispozici pro kráčení za oblakem vyžaduje od nás vytrvalost, věrnost, a bdělém zkoumání, *jako by Neviditelného viděl* (Žid 11,27). Je to čas nové smlouvy. V útržkových dnech, v době krátkého oddechu, se od nás žádá, abychom jako Eliáš bděli a neúnavně zkoumali nebe, abychom *postřehli obláček, malý jako lidská dlaň*, abychom si uchovali odvahu vytrvalosti a čiré vidění věčnosti. Naše doba zůstává dobou vyhnanství, putování, v bdělém a radostném očekávání eschatologické skutečnosti, v níž Bůh bude všechno ve všech.

Maria „je nová archa úmluvy, před kterou srdce jásá radostí, je Matkou Boha přítomného ve světě, která si tuto božskou přítomnost neponechává pro sebe, ale nabízí ji a dělí se o Boží milost. A tak — jak říká mod-

¹ Papež BENEDIKT XVI., apoštolský list ve formě motu proprio *Porta fidei* [11. října 2011], kterým se ohlašuje Rok víry, č. 2.

² KONGREGACE PRO ZASVĚCENÝ ŽIVOT, Instrukce *Ripartire da Cristo. Un rinnovato impegno della vita consacrata nel Terzo Millennio* (19 května 2002), č. 22.

³ Papež FRANTIŠEK, *Audience* účastníkům setkání organizovaného Italskou konferencí sekulárních institutů, Řím (10. května 2014).

⁴ Papež FRANTIŠEK, *Promluva* k rektorům a žákům římských papežských kolejí a konviktů, Řím (12. května 2014).

Nejdražší bratři a sestry,

1. Radostně pokračujeme v cestě směrem k roku zasvěceného života, aby naše kroky byly již časem obrácení a milosti. Papež František pokračuje slovem i životem v ukazování radosti zvěstování a plodnosti života prožívaného podle evangelia, a vybízí nás, abychom postupovali vpřed a abychom podle logiky svobody byli »Církev vycházející«. ¹

Vybízí nás, abychom hodili za hlavu „zesvětštelou církev v duchovním či pastoračním hávu“, a vdechovali „čistý vzduch Ducha svatého, který nás vysvobozuje z permanentní soustředěnosti na sebe samé a z úkrytu zdánlivé zbožnosti, v níž chybí Bůh. Nenechme si ukrást evangelium!“ ²

Zasvěcený život je znamením budoucích dober v lidské obci, při exodu po cestičkách dějin. Přijímá (nutnost) reagovat na dočasné jistoty, nové situace, stále se měnící podněty, na křik naléhavým proseb a utrpení současného lidstva. V takovém bdělém putování si uchovává hledání Boží tváře, prožívá následování Krista, dává se vést Duchem, aby se jeho život naplněný láskou pro Boží království, vyznačoval tvořivou věrností a čilou činorodostí. K zasvěcenému životu důvěrně patří identita poutníka a modlitebníka »na prahu dějin«.

Tento list si klade za cíl předat všem zasvěceným mužům a ženám toto cenné dědictví, a povzbudit je, aby *setrvali s odhodlaným srdcem a věrni Pánu* (srov. Sk 11,23-24) a aby postupovali vpřed na této cestě milosti. Projděme si společně souhrnem kroků, uskutečněných během posledních padesáti let. V tomto vzpomínání vystupuje II. Vatikánský koncil, jako událost naprosto zásadního významu pro obnovu zasvěceného života. Jakoby znovu pro nás zaznívala Hospodinova výzva: *Stůjte na cestách a vyhlížejte, ptejte se na stezky věčnosti: Kde je ta dobrá cesta? Vydejte se po ní a vaše duše naleznou klid* (Jer 6,16).

---

¹ Papež FRANTIŠEK, Apoštolská exhortace *Evangelii gaudium* (24. listopadu 2013), Praha: Paulínky, 2014, s. 19-22, č. 20-24.

² *Tamtéž*, s. 66, č. 97.

V tomto zastavení (*statio*) může každý poznat jak semena života, která když jsou zaseta do srdce *dobrého a šlechetného* (Lk 8,15), a přinesou plody, tak i semena, která padla podél cesty, na skálu, nebo mezi trní, a nepřinesla užitek (srov. Lk 8,12-14).

Otevírá se tu možnost odvážně a bděle pokračovat v cestě, abychom se odhodlali k rozhodnutím, odpovídajícím *prorocké* povaze naší identity, „jedinečný způsob účasti na Kristově prorockém úkolu, kterou Duch svatý uděluje celému Božím lidu“³, aby se v dnešní době stala zjevnou „velká síla kralujícího Krista, a nekonečná moc Ducha svatého, který podivuhodně působí v Církvi“.⁴

Abychom v čilém bdění zkoumali horizonty našeho života a naší doby. Abychom pátrali v noci, a snažili se poznat oheň, který osvěcuje a vede, zkoumali nebe, a snažili se nalézt znamení, věštící požehnání do našich vyprahlostí. Je třeba čile bdít a pevně ve víře vyprošovat.

Ubíhá čas, kdy mám dát za pravdu Duchu, jenž, jak připomíná papež František, tvoří: „v našem osobním životě, v soukromém životě, a ponouká nás, abychom vstoupili na evangelnější cestu. Nevzpírej se Duchu svatému: Chtěl bych, abyste všichni žádali od Pána tuto milost; učenlivost vůči Duchu svatému, vůči tomu Duchu, který k nám přichází, a pobízí nás postupovat vpřed na cestě svatosti, v té tak krásné svatosti Církve. Milost učenlivosti vůči Duchu svatému“.⁵

Motivem tohoto listu je připomenout hojné milosti, které v Církvi zkoušeli zasvěcení muži a ženy, a vybídnout k upřímnému rozlišování. Pán žije a působí v našich dějinách, a volá nás ke spolupráci a ke společnému rozlišování v nových obdobích proroctví ve službě Církvi, s ohledem na přicházející Boží království.

Oblečme se do zbraní světla, svobody, evangelní odvahy, abychom zkoumali horizont, a snažili se v něm poznat Boží znamení, abychom je mohli poslechnout. Odvažujte se k evangelním rozhodnutím, přiměřeným lidem pokorným a maličkým.

³ Papež JAN PAVEL II., Posynodální apoštolská exhortace *Vita consecrata* (25. března 1996), Praha: Zvon, 1996, s. 105, s. 84.

⁴ II. Vatikánský koncil, dogmatická konstituce o Církvi *Lumen gentium*, Praha: Zvon, 1995, s. 81, č. 44.

⁵ Papež FRANTIŠEK, *Lo Spirito non si addomestica* (Ducha nelze ochočit), Ranní rozjímání v kapli Domu sv. Marty, Řím (16. dubna 2013), *L'Osservatore Romano*, středa 17. dubna 2013, s.

- Buďte kvasem, který může dát vzniknout chlebu dobrému pro všechny, tomu chlebu, po kterém lidé tolik hladoví: naslouchání potřebám, touhám, zklamáním, nadějím. Jak ten, který vás předešel ve vašem povolání, můžete vrátet naději mladým lidem, pomáhat starým, otvírat cesty k budoucnosti, šířit lásku na každém místě a v každé situaci. Jestliže se toto neděje, jestliže vašemu běžnému životu chybí svědectví a prorocký rozměr, pak tedy znovu opakují. je naléhavě, aby došlo k obrácení!⁹
- Místo toho, abychom byli pouze Církev, která přijímá a dostává, skrze své otevřené brány, snažme se být také Církvi, která nachází nové cesty, která je schopná vyjít ze sebe a jít vstříc tomu, kdo ji nenavštěvuje, kdo odešel, nebo kdo je lhostejný. Ten, kdo odešel, to často udělal z důvodů, které pokud jsou dobře pochopeny a zhodnoceny, mohou vést k návratu. Chce to však odvalu, smělost.¹⁰
- V zasvěceném životě se prožívá setkání mezi mladými a starými, mezi zachováváním a prorockým rozměrem. Nepohlížejme na ně jako na dvě protikladné skutečnosti! Dovolme spíše Duchu svatému, aby obě skupiny oživoval, a znamením toho bude radost: radost ze zachovávání, v putování podle řehole života; je to radost z toho, že jsme vedeni Duchem svatým, že nikdy nejsme komisní, nikdy nejsme uzavření, ale vždy jsme otevření hlasu Boha, který mluví, který otevírá, který vede, který nás vybízí, abychom šli směrem k obzoru.¹¹

⁹ Papež FRANTIŠEK, *Audience* účastníkům setkání organizovaného Italskou konferencí sekulárních institutů, Řím (10. května 2014).

¹⁰ A. SPADARO, *Intervista a Papa Francesco*, in *Civiltà Cattolica* III (2013), s. 449-477.

¹¹ Papež FRANTIŠEK, *Homilie* u příležitosti svátku Zjevení Páně - XVIII. světový den zasvěceného života, Řím (2. února 2014).

- Nikdy neztrácejte elán pro kráčení stezkami světa, povědomí, že kráčet, i kdyby to bylo nejistým krokem, nebo kulhavě, je vždy lepší, než zůstat stát, uzavření do svých otázek nebo do svých jistot. Misijní nadšení, radost ze setkání s Kristem, která vás pobízí, abyste se dělili s druhými o krásu víry, oddaluje riziko, že zůstanete zablokováni v individualismu.⁵
- Řeholníci jsou proroci. Jsou ti, kdo se rozhodli následovat Ježíše napodobováním jeho života v poslušnosti Otci, v chudobě, v komunitním životě, v čistotě. [...] V Církvi jsou řeholníci povoláni zvláště k tomu, aby byli proroci, dosvědčující, jak Ježíš žil na této zemi, a ohlašující, jaké bude Boží království ve své dokonalosti. Řeholník nikdy nesmí rezignovat na své prorocké poslání.⁶
- Toto je křesťanský postoj: bdělost. Bdění nad sebou samým: Co se děje v mém srdci? Protože kde je mé srdce, tam je i můj poklad. Co se tam děje? Východní Otcové říkají, že je třeba dobře vědět, zda své srdce je rozbouřené, nebo klidné. [...] Co pak udělám? Snažím se pochopit, co následuje, avšak stále v pokoji. Chápat pokojně. Pak se vrátí pokoj a mohu přistoupit ke *zpytování svědomí*. Když je ve mně pokoj, není tu rozbouření: „Co se dnes stalo v mém srdci?“. A toto znamená bdít. Bdít neznámá jít do mučírny, ne! Je to hledět do srdce. My musíme být pány svého srdce. Co pociťuje mé srdce, co hledá? Co mne dnes učinilo šťastným a z čeho jsem neměl radost?⁷
- Vy, díky Bohu, nežijete a nepracujete jako izolovaní jedinci, ale jako komunita: Děkujte Bohu za to! Komunita je oporou pro všechny apoštolát. Mnohdy jsou vztahy v řeholních komunitách plné napětí, je tam riziko individualismu a rozptýlení, zatímco je třeba, aby existovala hluboká komunikace a autentické vztahy. Zlidšťující síla evangelia je dosvědčována bratrstvím žitým v komunitě, projevujícím se pohostinností, vzájemnou úctou a pomocí, pochopením, zdvořilostí, odpuštění a radostí.⁸

V POSLUŠNÉM VYCHÁZENÍ

⁵ Papež FRANTIŠEK, *Audience* účastníkům setkání organizovaného Italskou konferencí sekulárních institutů, Řím (10. května 2014).

⁶ A. SPADARO, *Intervista a Papa Francesco*, in *Civiltà Cattolica* III (2013), s. 449-477.

⁷ Papež FRANTIŠEK, *Promluva* k rektorům a žákům římských papežských kolejí a konviktů, Řím (12. května 2014).

⁸ Papež FRANTIŠEK, *Promluva* k účastníkům generální kapituly Salesiánské společnosti sv. Jana Bosca, Řím (31. března 2014).

18. Podněty papeže Františka

- „Když nám Hospodin chce dát poslání, chce nám dát práci a připravuje nás, abychom ji konali dobře“, právě tak, jako „připravoval Eliáše“. Důležité není to, že „on se setkal s Hospodinem“, ale „celá cesta, kterou musel projít, aby mu Hospodin svěřil poslání“. A právě toto je „rozdíl mezi apoštolským posláním, které nám Hospodin dává, a lidským úkolem, počestným a dobrým“. Tedy „když Hospodin dává poslání, dává nám vždy vstoupit do procesu očišťování, procesu rozlišování, procesu poslušnosti, procesu modlitby“.¹
- „Jsou mírní, pokorní? Jsou v oné komunitě vzájemné spory o moc, pře vedené závistí? Je tam přítomno klevetění? Tedy nejsou na cestě Ježíše Krista“. Pokoj v komunitě je totiž „velmi důležitý, natolik důležitý, že ďábel se nás stále snaží rozdělit. Je to otec rozdělení; rozděljuje závistí. Ježíš nám ukazuje tuto cestu, cestu vzájemného pokoje a lásky“.²
- Je důležité, „abychom si zvykli žádat o milost pamatovat na cestu, kterou prošel Boží lid“. Také o milost „osobní paměti: Co udělal Bůh se mnou v mém životě, jakou cestou mne vedl?“ Je třeba také umět „prosit o milost naděje, která není optimismem: Je to něco jiného“; „prosit o milost obnovovat každý den smlouvu s Hospodinem, který nás povolal“.³
- A toto „je náš úděl: kráčet v optice příslibů, s jistotou, že se uskuteční. Je krásné číst jedenáctou kapitolu Listu Židům, kde se vypráví o putování Božího lidu směrem k příslibům: jak tento lid tak miloval tyto přísliby a hledal je i za cenu mučednictví. Věděl, že Hospodin je věrný. Naděje nikdy nezklame. [...] Toto je náš život: věřit a vydat se na cestu“, jako to učinil Abrahám, který „důvěřoval v Hospodina a pokračoval v cestě i obtížných chvílích“.⁴

1 Papež FRANTIŠEK, *Ranní rozjímání v kapli Domu sv. Marty*, Řím (13. června 2014).

2 Papež FRANTIŠEK, *Ranní rozjímání v kapli Domu sv. Marty*, Řím (29. dubna 2014).

3 Papež FRANTIŠEK, *Ranní rozjímání v kapli Domu sv. Marty*, Řím (15. května 2014).

4 Papež FRANTIŠEK, *Ranní rozjímání v kapli Domu sv. Marty*, Řím (31. března 2014).

*Během celého jejich putování,
kdykoli se oblak z příbytku zvedl,
vytáhli Izraelci ze všech svých stanovišť.
Jestliže se oblak nezvedal,
nevytáhli, dokud se nezvedl.
Hospodinův oblak býval nad příbytkem
ve dne a v noci v něm planul oheň
před očima celého domu izraelského
na všech jejich stanovištích.
(Ex 40,36-38)*

NA ZAMYŠLENÍ

V naslouchání

2. Život víry jednoduše není vlastnictví, ale cesta, na které jsou jak dobře osvětlené úseky, tak i tmavé *tunely*, otevřená krajina, i křivolaké a nejisté cestičky. Z tajemného Božího sebesklonění do našeho života a do našich životních okolností se, podle Písma, rodí úžas a radost, Boží dar, který dává životu smysl i světlo, a nachází plnost v mesiášské spáse uskutečněné Kristem.

Dříve než zaměříme pozornost na událost koncilu a na jeho důsledky, necháme se nasměřovat jedním biblickým obrazem, který nám pomůže živě a vděčně vzpomenout pokoncilní *kairos* a jeho inspirativní hodnoty.

Velká epopěj vyjití vyvoleného národa z egyptského otroctví do Země zaslíbené se stává sugestivním obrazem, připomínajícím naše moderní »*stop and go*«, pozastavení a spuštění, trpělivost a podnikavost. Tato desetiletí byla přímo dobou střídání rozkvětu i úpadku, elánu i zklamání, výzkumných podniků i nostalgických konců.

Výkladová tradice duchovního života, která je rozličným způsobem úzce provázána s tradicí zasvěceného života, často nacházela ve velkém paradigmatu exodu izraelského národa z Egypta sugestivní symboly a metafory: hořící keř, přechod moře, putování pouští, zjevení Boha na Sinaji, strach ze samoty, dar Zákona a smlouvy, oblakový a ohnivý sloup, mana, voda ze skály, reptání a stesk.

Zastavme se u symbolu *oblaku* (hebrejsky *'ānān*)¹, který tajemně řídil putování lidu: někdy zůstal stát, a to i dosti dlouho, takže to vyvolávalo rozpaky a nářky, jindy se zvedl a pohyboval, a tak určoval tempo pochodu pod Božím vedením.

---

1 Termín *'ānān* nacházíme ve Starém zákoně 87 krát. Z toho 20x v *Exodu* a dalších dvacet výskytů je v knize *Numeri*. Pouze jednou se objevuje výraz „ohnivý a oblakový sloup“ (Ex 14,24); obvykle se říká „oblakový sloup“ nebo „ohnivý sloup“. Oba dva tyto výrazy popisují zjevení Boží přítomnosti.

Naslouchejme nyní Božímu slovu: *Během celého jejich putování, kdykoli se oblak z příbytku zvedl, vytáhli Izraelci ze všech svých stanovišť. Jestliže se oblak nezvedal, nevytáhli, dokud se nezvedl. Hospodinův oblak býval nad příbytkem ve dne a v noci v něm planul oheň před očima celého domu izraelského na všech jejich stanovištích* (Ex 40,36-38).

Zajímavé nové informace, zvláště o zastávkách a obnovení putování, nacházíme v paralelním vyprávění ve Čtvrté knize Mojžíšově (srov. Nu 9,15-23): *At setrvával oblak nad příbytkem třeba dva dny nebo měsíc nebo rok, dokud nad ním setrvával, Izraelci tábořili a netáhli dál. Když se vznesl, táhli dál* (Nu 9,22).

Je zcela zřejmé, že tento způsob Boží přítomnosti a vedení vyžadoval neustálou bdělost: At už aby reagovali na nepředvídatelný pohyb sloupu, nebo aby si uchovávali víru v ochrannou Boží přítomnost, když se zastávky protahovaly, a cíl se zdál byl odkládán donekonečna (*sine die*).

Jak prohlašuje Druhá kniha Mojžíšova, v symbolické mluvě biblického vyprávění byl onen oblak *Božím andělem* (Ex 14,19). A v následné interpretaci se *oblak* stal výsadním symbolem pro Boží aktivní přítomnost, dobrotu a věrnost. Prorocká, žalmová i mudroslovná tradice se pak vskutku často vracely k tomuto symbolu a rozvíjely také další aspekty, jako např. Boží skrývání v důsledku viny lidu (Pláč 3,44), nebo majestátnost sídla Božího trůnu (srov. 2 Kron 6,1; Job 26,9).

Také Nový zákon se, často za využití podobné mluvy, vrací k tomuto symbolu při popisech Božího zjevení: Při Ježíšově panenském početí (srov. Lk 1,35), při Proměnění Páně (srov. Mt 17,1-8 a par.), při Ježíšově nanebevstoupení (srov. Sk 1,9). Pavel užívá *oblak* také jako symbol křtu (srov. 1 Kor 10,1) a symbolika oblaku je také stálou součástí obrazné řeči popisující slavný Ježíšův druhý příchod na konci časů (srov. Mt 24,30; 26,64; Zj 1,7; 14,14).

Když to tedy shrneme, tak již v typologické symbolice exodu převládá perspektiva oblaku jako znamení pro Boží poselství, pro aktivní přítomnost Pána Boha uprostřed svého lidu. Izrael bude muset být vždy připraven pokračovat v putování, jestliže se oblak vydá na cestu, uznávat a odsuzovat svou vinu, kdykoli se jeho horizont zatmí, a trpělivě čekat, kdykoli se zastávky prodlužují a cíl se jeví nedosažitelný.

Papež František se nás ptá: „Bojuješ s Hospodinem za svůj lid, jako Abrahám bojoval (srov. Gn 18,22-33)? Ona odvážná přímlovná modlitba. My mluvíme o *smělosti* (parresia), o apoštolské odvaze, a myslíme na pastorační plány, to je v pořádku, ale tatáž *smělost* je nutná také v modlitbě.“⁹²

Přímlova se stává mluvčím lidských projevů chudoby, *adventus* a *eventus* (příchody a události): příprava na odpověď milosti, na plodnost vyschlé země, na mystiku setkání ve znamení malých věcí.

Schopnost sedět v chóru nečiní ze zasvěcených mužů a žen samotářské proroky, ale muže a ženy společenství, společného naslouchání Božímu slovu, schopné společně promýšlet nové významy a znamení, které byly promyšleny a budovány také v době pronásledování a mučednictví. Jedná se o cestu ke *společenství rozdílů*: jako znamení Ducha, který vdechuje do srdcí vášnivou snahu, *aby všichni byli jedno* (Jan 17,21). Tak dává o sobě vědět Církev, která — když si sedla ke stolu po putování pochyb a smutných beznadějných komentářů — poznává svého Pána při lámání chleba (Lk 24,13-35), oblečena do morku evangelia.

92 Papež FRANTIŠEK, *Promluva k římským farářům*, Řím (6. března 2014).

17. Obzor je otevřen, a my jsme zváni k modlitebnímu bdění, přimlouvajícímu se za svět. V něm nadále pozorujeme malá znamení věštící hojnost, blahodárný déšť do naší vyprahlosti, lehké vánky věřící přítomnosti.

Putování, které musíme podniknout, abychom následovali oblak, není vždy snadné; rozlišování někdy vyžaduje dlouhá unavující čekání; jeho příjemné a lehké (srov. Mt 11,30) se může změnit v tíživé. Poušť je také místem opuštěnosti, prázdna. Místem, kde chybí věci nutné pro život: voda, vegetace, společnost jiných lidí, teplo přátelství, a dokonce i sám život. Každý se v poušti v mlčení a v samotě dotýká své pravé podoby: poměřuje sám sebe s nekonečnem, svou křehkost jako zrnko písku a pevnost skály jako Boží tajemství.

Izraelité zůstávali utábořeni, dokud oblak spočíval nad stánkem; znovu se vydávali na cestu, když se oblak zvedl z tohoto příbytku. Zastavit se, a znovu se vydat na cestu: Je to život vedený, regulovaný, jeho tempo je určováno duchovním oblakem. Je to život, který je třeba žít v pohotové bdělosti.

Eliáš schoulený do sebe a zdrcený bolestí i nevěrností lidu, nese na zádech a v srdci jeho utrpení a zradu. On sám se stává modlitbou, snažnou přímlovou, intervenujícím klínem. Vedle něj a pro něj chlapec zkoumá nebe, aby uviděl, zda se nad mořem objeví znamení Boží odpovědi na jeho příslib.

Je to vzor duchovního putování každého, prostřednictvím kterého se člověk skutečně přátelsky obrací na Boha, jako nástroj jeho božského plánu spásy, uvědomuje si své povolání a poslání ve prospěch všech slabých na zemi.

Zasvěcený život současné doby je povolán žít se zvláštní intenzitou *zastavení* intervence. Jsme si vědomi svých mezí a své konečnosti, zatímco náš duch překračuje poušť i útěchu k hledání Boha a znamení jeho milosti, tmy a světla. V tomto modlitebním zastavení se odehrává vzpurná poslušnost prorockého rozměru zasvěceného života, která se stává mluvčím utrpení za lidstvo. Plnost a prázdnota — jako hluboké vnímání Božího tajemství, světa a člověka — to jsou zkušenosti, které při svém putování míváme stejně intenzivně.

Do složitého seznamu biblických výskytů symbolu oblaku, je třeba započítat také hodnoty Boží neproniknutelnosti, jeho svrchovanosti, která nade vším bdí shůry, jeho milosrdenství, které protrhává nebesa a sestupuje, aby vrátil život a naději. Lásce a poznání Boha se naučíme jedinečným putováním při následování a v připravenosti prosté strachu a stesků.

V odstupu staletí od Východu z Egypta, takřka již ve stínu blížícího se příchodu Vykupitele, mudrc vzpomene na ono dobrodružné putování Izraelitů pod vedením oblaku a ohně jaderným výrokem: *Nadto jsi svým věrným propůjčil ohnivý sloup za průvodce neznámými cestami* (Mdr 18,3).

Jako vedení oblakem

3. Světelný a ohnivý oblak, který vedl lid tempem, vyžadujícím naprostou poslušnost a plnou bdělost, je pro nás výmluvným znamením. Můžeme na něj hledět jako do zrcadla, a spatřovat v něm interpretační vzor pro zasvěcený život naší doby. Zasvěcený život po několik desetiletí, na podnět charismatického Koncilu, putoval, jako by veden signály Hospodinova *oblaku*.

Ti, kterým se dostalo té milosti »vidět« začátek koncilního putování, si jistě dobře pamatují ozvěnu začátku promluvy sv. Jana XXIII. u příležitosti zahájení Koncilu (11. října 1965): *Matka Církev se raduje*.²

Na znamení hluboké duchovní radosti je zasvěcený život povolán k tomu, aby v nynější době pokračoval v putování dějinami: „Za současného stavu lidského dění, v němž se zdá, že lidstvo vstupuje do nového řádu věcí, jsou lépe viditelné tajemné plány Boží Prozřetelnosti, postupně se uskutečňující prostřednictvím úsilí lidí, a často přesahující jejich očekávání, a moudře uspořádávající všechno, a také lidské dění, pro dobro Církve [...] Je třeba, aby toto jisté a neměnné učení, jemuž náleží vyjadřovat souhlas víry, bylo prohloubeno a vyloženo podle požadavků naší doby. Jiná věc je totiž poklad víry, tj. pravdy, obsažené v naší ctihodné nauce, a jiná věc je způsob, jakým jak jsou ohlašovány, vždy však v témže smyslu a významu. Ať je tedy příkládán velký význam této metodě, a pokud to bude třeba, ať je trpělivě aplikována [...]“.³

² Papež JAN XXIII., Promluva při zahájení Koncilu *Gaudet Mater Ecclesia*, Řím (11. října 1962). http://www.vatican.va/holy_father/john_xxiii/speeches/1962/documents/hf_j-xxiii_spe_19621011_opening-council_lt.html

³ *Tamtéž*, 4.6.

Sv. Jan Pavel II. označil koncilní dění za „*velkou milost, kterou Církev ve 20. století obdržela; je pro nás bezpečným kompasem, který nám umožňuje, abychom se dobře orientovali...*“.⁴ Papež František zdůraznil, že „*bylo to krásné dílo Ducha svatého*“.⁵ Totéž můžeme prohlásit také o zasvěceném životě: Byl to blahodárný úsek osvětlení, rozlišování, námah a velkých radostí.

Putování zasvěcených osob bylo skutečnou „cestou exodu“.⁶ Bylo to období nadšeného odhodlání i odvahy, vynalézavosti a tvořivé věrnosti, ale také křehkých jistot, improvizací a hořkých zklamání. Při zpětné reflexi musíme uznat, že tam vskutku byl přítomen *oheň v oblaku* (Ex 40,38), a že po neznámých stezkách vedl Duch život a plány zasvěcených mužů a žen na cesty Božího království.

V posledních letech se zdá, že elán pro toto putování zeslábl. Oblak se jeví být zahalen spíše do temnoty, než do ohně, ale avšak ještě stále přebývá *oheň* Ducha. I když někdy putujeme v temnotě a ve vlažnosti, ohrožující naše srdce neklidem (srov. Jan 14,1), víra probouzí jistotu, že uvnitř oblaku nevymizela Hospodinova přítomnost. Ona je totiž *třpytem ohnivě záře ozařující noc* (Iz 4,5), temnotám navzdory.

Jde o to, abychom vždy znovu se ve víře vydávali na neznámou cestu (Mdr 18,3), jako Otec Abrahám, který vyšel, aniž by věděl, kam jde (srov. Žid 11,8). Je to putování, vyžadující radikální poslušnost a důvěru, k někomu, kdo je přístupný jedině vírou, mohutnosti, které se obnovují a upevňují vírou.⁷

Vyjítí z Egypta v živé paměti

4. Není pochyb o tom, že zasvěcení muži i ženy přijali na konci koncilního zasedání úvahy koncilních Otců s širokými sympatiemi a upřímnou vroucností. Pociťovalo se, že působila milost Ducha svatého, jehož sv. Jan XXIII. vzýval, aby způsobil v Církvi *obnovené letnice*. Současně byl pociťován soulad myšlenek, snah a kvasu působícího již nejméně jedno desetiletí.

4 Papež JAN PAVEL II., apoštolský list *Novo Millennio Ineunte* (6. ledna 2001), Praha: Sekretariát České biskupské konference (60), 2001, s. 46, č. 57.

5 Papež FRANTIŠEK, *Lo Spirito non si addomestica*, OR 17.04.2013, s. 8.

6 Srov. papež JAN PAVEL II., *Vita consecrata*, s. 49, č. 40.

7 Srov. papež BENEDIKT XVI., *Generální audience*, Řím (23. ledna 2013).

od slov solidarity k činům, které přijímají a uzdravují: zasvěcený život je volán k takové pravdě.⁸⁶

Již papež Benedikt XVI. nás povzbuzoval: „Vybízím vás k víře, která umí uznat moudrost slabosti. V radostech a postiženích současné doby, když doléhá tvrdost a tíha kříže, nepochybujte o tom, že Kristovo snížení (*kenosis*) je již velikonočním vítězstvím. Právě v lidské omezenosti a slabosti, jsme voláni prožívat připodobnění Kristu, v totalizujícím napětí, které, nakolik je to v časnosti možné, anticipuje eschatologickou dokonalost. Ve společnosti zdůrazňující účinnost a úspěch se váš život poznamenává »malostí« (*minorita*) a slabostí maličkých, soucítěním s těmi, kdo nemají hlas, stává evangelním znamením protiřečení“.⁸⁷

Vybízíme k návratu k evangelní moudrosti žité maličkými (srov. Mt 11,25): „Je to radost, která je uprostřed maličností všedního života zakoušena jako odpověď na láskyplnou výzvu Boha, našeho Otce: *Synu, když něco máš, využij to k vlastnímu dobru... Nezbavuj se dobrodiní, které ti nabízí den* (Sir 14,11.14). Kolik otcovské něhy stojí za těmito slovy!“⁸⁸

Současná slabost zasvěceného života je také důsledkem toho, že jsme ztratili radost z „maličností všedního života“.⁸⁹ V životě obrácení by zasvěcení muži a ženy mohli objevovat, že prvním voláním, — které jsme připomněli v listu *Radujte se* — je volání k radosti jako přijetí maličkého a hledání dobra: „Pouze pro dnešek budu šťastný v jistotě, že jsem byl stvořen pro štěstí nejen v jiném světě, ale také v tomto“.⁹⁰

Papež František nás vybízí, abychom se „nechali vést Duchem, zřekli se veškerých výpočtů a snahy všechno ovládat a dovolit, aby on nás osvěcoval, vedl, orientoval a posouval tam, kam si on přeje. On dobře ví, co je v každé době a v každé chvíli třeba“.⁹¹

86 Srov. *Evangelii gaudium*, s. 131, č. 207.

87 Papež BENEDIKT XVI., *Homilie o slavnosti Zjevení Páně - XVII. světový den zasvěceného života*, Řím (2. února 2013).

88 *Evangelii gaudium*, s. 9, č. 4.

89 *Tamtéž*.

90 Papež JAN XXIII., *Decalogo sella serenità*, in: *Il Giornale dell'anima*, Città del Vaticano: Libreria editrice Vaticana, 2014, s. 217.

91 *Evangelii gaudium*, s. 170, č. 280.

Obrazy, nad kterými jsme rozjívali, — od oblaku, doprovázejícího vyjít z Egypta, až po osudy proroka Eliáše — nám vyjevují, že Boží království se projevuje mezi námi ve znamení maličkého. „Věříme evangeliu, které praví, že Boží království je již přítomné ve světě a tu a tam se různými způsoby rozvíjí: jako malé sémě, které může vyrůst, a stát se velkou rostlinou (srov. Mt 13,31-32), jako špetka kvasu, která prokvasí celé těsto (srov. Mt 13,33), a jako dobré zrno, které roste mezi plevem (srov. Mt 13,24-30) a může nás vždycky příjemně překvapit“.⁸³

Kdo se zablokuje v sebevztažnosti, často zná a vidí pouze sám sebe a svůj vlastní horizont. Kdo se omezí na okraj, může vytušit a rozvíjet pokornější a duchovněji svět.

Nové cesty víry klíčí dnes na pokorných místech, ve znamení Slova, kterému když nasloucháme a když ho žijeme, vede nás k vykoupení. Instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života, které přijímají rozhodnutí na základě malých *znamení*, interpretovaných ve světle víry a v prorockém duchu, který umí nahlížet *poza* (viditelné hranice), se stávají místem života, tam vyzraňuje světlo a zaznívá pozvání, zvoucí všechny k následování Krista.

Nechejme u sebe zakořenit styl činností a přítomností, malých jako hořčičné *semínko* (srov. Mt 13,31-32), z nichž bez hranic vyzraňuje intenzita znamení: odvážné slovo, radostné bratrství, naslouchání hlasu slabého, připomínka Božího přebývání mezi lidmi. Je třeba rozvíjet „onen kontemplativní pohled, totiž pohled víry, která objevuje Boha, jenž přebývá v jeho domech, na jeho ulicích a náměstích. Boží přítomnost pak provází každé upřímné hledání jednotlivců i celých skupin, toužící nalézt oporu a smysl života. On žije mezi obyvateli a prosazuje solidaritu, bratrství, touhu po dobru, pravdě a spravedlnosti. Tato jeho přítomnost se nesmí stát umělým konstruktem, nýbrž musí být objevená, odhalována“.⁸⁴

Zasvěcený život nachází svou plodnost nejen v dosvědčování dobra, ale i v tom, že ho poznává a ukazuje na něj, zvláště tam, kde nejsme zvyklí ho vidat, v »neobčanech«, »polovičních občanech«, či (těch, kdo žijí) v »městském odpadu«,⁸⁵ v lidech bez důstojnosti. Je třeba přejít

Apoštolská konstituce *Provida Mater Ecclesia* z roku 1947 uznala pro lidi žijící ve světě možnost zasvěcení k životu podle evangelních rad. Byl to „revoluční čin v Církvi“.⁸ Oficiální uznání se objevilo ještě dříve, než teologická reflexe vytyčila specifický směr světského zasvěcení. Tímto uznáním byla náznakově vyjádřena orientace, která se pak stala jednou z ústředních myšlenek II. Vatikánského koncilu: sympatie ke světu, jež vedla k novému dialogu.⁹

Toto dikasterium svolalo z podnětu Pia XII. roku 1950 první Světový kongres stavů dokonalosti. Papežská nauka otevřela cestu k *přízrůbové obnově*, což je výraz, který Koncil přijal za svůj v dekretu *Perfectae caritatis*. Po tomto kongresu následovaly další, v rozličných prostředích a na rozličná témata, což v padesátých letech a počátkem následujícího desetiletí umožnilo novou teologickou a duchovní reflexi. Na toto dobře připravené pole zasel koncilní zasedání hojnost dobrého semene nauky a bohatství konkrétních pokynů, které ještě i dnes zachováváme a považujeme za cenné dědictví.

Uplynulo již téměř padesát let od vyhlášení dogmatické konstituce II. Vatikánského koncilu *Lumen gentium*, k němuž došlo 21. listopadu 1964. Tato vzpomínka má vysokou teologickou a církevní hodnotu: „Celá Církev se ukazuje jako »lid sjednocený působením jednoty Otce i Syna i Duchu svatého«“.¹⁰ Uznává se tu ústřední postavení Božího lidu putujícího mezi pohany, vykoupěného Kristovou krví (srov. Sk 20,28), naplněného Duchem pravdy a svatosti, a *poslaného ke všem lidem jako světlo světa a sůl země* (srov. Mt 5,13-16).¹¹

Je tak vytyčena identita pevně založená na Kristu a na jeho Duchu, a současně se předkládá Církev vztažená do všech kulturních, sociálních i antropologických situací: „Má se šířit po všech krajinách a vstupuje do dějin lidstva, zároveň však přesahuje hranice národů v čase i prostoru. Na své cestě pokušeními a těžkostmi je posilována silou Boží milosti, kterou jí Pán přislíbil, aby ze slabosti těla neochabla v dokonalé věrnos-

8 Srov. papež FRANTIŠEK, *Audience* účastníkům setkání zorganizovaného Italskou konferencí sekulárních institutů, Řím (10. května 2014).

9 Srov. papež PAVEL VI., *Promluva* u příležitosti posledního veřejného zasedání II. Vatikánského ekumenického koncilu, Řím (7. prosince 1965).

10 II. Vatikánský ekumenický koncil, dogmatická konstituce o Církvi *Lumen gentium*, in: *Dokumenty II. Vatikánského koncilu*, Praha: Zvon, 1995, s. 39, č. 4.

11 Srov. tamtéž, s. 46, č. 9.

83 *Evangelii gaudium*, s. 168, č. 278.

84 *Evangelii gaudium*, s. 51, č. 71.

85 *Evangelii gaudium*, s. 53, č. 74.

ti, nýbrž zůstala důstojnou snoubenkou svého Pána, a aby se nepřestala působením Ducha svatého obnovovat, dokud cestou kříže nedojde ke světlu, které nezapadá“.¹²

Konstituce *Lumen gentium* věnuje celou VI. kapitolu řeholníkům.¹³ Poté, co vyhlásila teologický princip „všeobecného povolání ke svatosti“,¹⁴ rozeznává církev mezi mnohotvárnými cestami ke svatosti dar zasvěceného života, přijatý od jejího Pána, a uchovávaný v každé době jeho milostí.¹⁵ Na základě učení papeže bl. Pavla VI. je radostně ukázáno na křest jako kořen zasvěcení, a pak je ukázán styl života prožívaného v následování Krista jako trvalé a účinné zpřítomnění způsobu existence, který Boží Syn přijal během svého pozemského života. Zasvěcený život je konečně označen za *znamení* pro Boží lid při naplňování společného křesťanského povolání a za projev milosti zmrtvýchvstalého Pána i moci Ducha svatého, který podivuhodně působí v Církvi.¹⁶

Tato prohlášení se v průběhu let ukázala být brilantně účinná. Mezi její plody patří, že vedla k nárůstu církevního smýšlení, vymezujícího identitu a ovlivňujícího život a díla zasvěcených osob.

Vůbec poprvé se stalo, že na ekumenickém koncilu byl zasvěcený život identifikován jako živá a plodná součást komunitního života a svatosti Církve, a ne jen jako oblast, kterou je třeba *reformovat* koncilními dekrety.

Tímtož úmyslem byl veden i dekret *Perfectae caritatis*, od jehož vyhlášení dne 28. října 1965 brzy uplyne padesát let. V něm jednomyslně zaznívá radikálnost výzvy: „Protože hlavním pravidlem řeholního života je následování Krista podle učení evangelia, ať toto považují všechny společnosti za nejvyšší pravidlo“.¹⁷ Může se zdát, že se jedná o samozřejmé a dosti obecné prohlášení, avšak ve skutečnosti vedla k radikálnímu očištění zbožných spiritualit a identit, prvořadě sestavených pro účely církevní a sociální služby, podle zposvátnělých příkladů a úmyslů jejich zakladatelů.

12 *Tamtéž*.

13 Srov. *tamtéž*, s. 80-83, č. 43-47.

14 Srov. *tamtéž*, V. kapitola, s. 75-79, č. 39-42.

15 Srov. *tamtéž*, s. 80, č. 43.

16 Srov. *tamtéž*, s. 81, č. 44.

17 II. Vatikánský ekumenický koncil, Dekret o přizpůsobené obnově řeholního života *Perfectae caritatis*, in: *Dokumenty II. Vatikánského koncilu*, Praha: Zvon, 1995, s. 368, č. 2a.

Bude zasvěcený život umět se stávat pohostinným prostředníkem „v onom hledání Boha, které od samého počátku zneklidňuje srdce člověka“?⁷⁸ Bude se umět odebrat, — tak jako sv. Pavel — na aténské náměstí a mluvit s pohany a neznámém Bohu (srov. Sk 17,22-34)? Bude umět žít žár myšlení, a oživovat tak hodnotu jinakosti a etiky rozdílů v pokojném soužití?

Ve svých rozličných formách je zasvěcený život již přítomen na těchto křížovatkách. Po staletí jsou to *především* kláštery, komunity a fraternity, které na hraničních územích prožívají tiché svědectví, a která jsou místem evangelia, dialogu, setkání. Velmi mnoho zasvěcených mužů a žen sdílí všední realitu dnešních mužů a žen i jejich radosti a bolesti, při ovlivňování časného řádu, moudře a s odvahou „nacházejí nové a odvážné cesty, jak dosáhnout všech“ v Kristu,⁷⁹ a „překračují hranice, a jdou do samého středu, tam, kde se všechno odehrává“.⁸⁰

Zasvěcení mužové a ženy na prahu (*sul limine*) jsou povoláni, aby zakládali »mýtiny«, jako se v dávné době vytvářela prostranství uprostřed lesů, kde pak byla zakládána města. Důsledky takových rozhodnutí, jak zdůrazňuje papež František, jsou nejisté, nutí nás bez pochyby vyjít z centra na periferie a nově rozdělit síly tak, aby nepřevládalo zachraňování současného stavu (*status quo*) a hodnocení ziskovosti, ale prorocký rozměr evangelních rozhodnutí. „Charisma není láhev destilované vody. Je třeba ho žít energicky a reinterpretovat ho také s ohledem na kulturu“.⁸¹

Ve znamení maličkého

16. Pokračujme naše putování splétáním závěrů napříč pokorným znamením evangelia: „Nikdy neztraťte elán pro putování cestami světa, povědomí, že putování, byť bychom měli kráčet nejistým nebo kulhavým krokem, je vždy lepší, než zůstat stát, uzavření do svých otázek a do svých vlastních jistot“.⁸²

78 *Vita consecrata*, s. 126, č. 103.

79 Srov. Papež FRANTIŠEK, *Audience* účastníkům setkání organizovaného Italskou konferencí sekulárních institutů, Řím (10. května 2014).

80 *Tamtéž*.

81 A. SPADARO, „*Svegliate il mondo*“, s. 8

82 *Tamtéž*.

rou zakoušíme jako spásu a radost, nás uschopňuje, abychom moudře užívali obrazů a symbolů přiměřených kultuře, která vstřebává události, myšlenky, hodnoty, a činí z nich nepřetržitě svůdné »obrazy«, ozvěnu „hlubokého stesku po Bohu, projevujícího se rozličným způsobem, a pobízejícího četné muže i ženy do postoje upřímného hledání“.⁷⁷

V minulosti byl jedním z nejživějších témat duchovního života symbol *cesty* nebo *výstupu*: ne však v prostoru, ale směrem do středu duše. Tento mystický proces, tvořící základ duchovního života, je dnes obohacován o další hodnoty, které mu dodávají lesk a význam. Modlitba, očišťování a cvičení ve ctnostech se odvolávají na solidaritu, inkulturaci, duchovní ekumenismus a novou antropologii, takže vyžadují novou hermeneutiku a, podle starobylé patristické *tradice*, i nové mystagogické postupy.

Zasvěcení mužové a ženy jako odborníci na Ducha a vědomi si vnitřního člověka, v němž bydlí Kristus, jsou vybízeni, aby se vydali po těchto cestách v kontrastu k ďábelskému (dia-bolickému) prvku, který rozděluje a odděluje, rozvíjející symbolické, tj. prvenství pouta a vztahu, přítomného ve složitosti stvořené skutečnosti, *záměru přivést všechny věci, na nebi i na zemi, k jednotě v Kristu* (Ef 1,10).

Kde budou zasvěcení lidé? Protože budou slibem evangelního způsobu života osvobození od rozličných pout, budou se umět zastavit — jako hlídky — na okrajích, tam, kde se pohled projasňuje, zaostřuje, a kde se myšlení stává pokorné? Dokáže zasvěcený život jako celek přijmout výzvu, plynoucí z otázek, zaznívajících na křižovatkách světa?

Zkušenost chudých, mezináboženský a mezikulturní dialog, doplňková povaha vztahu mezi mužem a ženou, ekologie v nemocném světě, divoce pojímaná eugenika, globalizované hospodaření a komunikace, či symbolická řeč, to jsou nové hermeneutické horizonty, které není možné prostě jen vypočítat, ale je třeba si je osvojit a nechat je kvasit pod vedením Ducha, který ve všem *sténá* (srov. Řím 8,22-27). Jedná se o epochální změny, zpochybňující dosavadní systémy hodnot, způsoby mluvy, priority, antropologie. Miliony osob putují napříč světy a civilizacemi, destabilizují světové identity, a způsobují prolínání kultur a náboženství.

⁷⁷ Papež BENEDIKT XVI., List kardinálovi Kurtu Kochovi, předsedovi papežské rady pro jednotu křesťanů, u příležitosti XII. mezikřesťanského symposia (Soluň, 29. srpna až 2. září 2011), č. 2.

Nic nelze stavět výše, než radikální následování Krista.

Koncilní nauka ukazuje rovněž cestu k uznání nejrozličnějších forem zasvěceného života. Společnosti apoštolského života se poprvé na tak autoritativní úrovni dočkaly jasného vyhlášení principu, že „jejich apoštolská a dobročinná činnost patří k samé podstatě řeholního života“.¹⁸ Laický řeholní život byl definován a uznán jako „plné uskutečnění sliby podloženého zachovávání evangelních rad“.¹⁹ Sekulární instituty se tu objevují jako způsob života ve světě přinášející posvěcení podle jim vlastního rázu.²⁰ A bylo také připraveno znovuzrození »stavu panen« a poustevnického života jako nesdružených forem zasvěceného života.²¹

Jsou zde předloženy inovativní způsoby chápání evangelních rad jako životního plánu přijatého za účelem následování Krista způsobem a mírou radikálnosti vlastní jednotlivým hnutím.²²

A pak jsou tu ještě dvě témata, nápadná novou terminologií, užitou při jejich představení: bratrský život ve společenství a formace. První se plně opírá o Biblii, kde ve Skutcích apoštolských čteme ono inspirativní »jedno srdce a jedna duše« (Sk 4,32). Jedním z nejvýznamnějších závěrů obnovného koncilního ducha je pozitivní uznání celé škály modelů a stylů bratrského života. Krom toho Koncil zdůraznil společný dar Ducha, a dekretem *Perfectae caritatis* pobízí k překonání tříd a kategorií, aby byla vytvořena komunita v bratrském stylu, „se stejnými právy a povinnostmi, kromě těch, které vyplývají z kněžského svěcení“.²³

Jako základ pro obnovu jsou položeny hodnota a nutnost formace: „Přizpůsobená obnova společností nejvíce závisí na výchově jejich členů“.²⁴ Tento výrok se vzhledem ke své jednoznačnosti stal jakýmsi axiomem: Od něj se začalo odvíjet odvážné a badavé shromažďování zkušeností a rozlišování, při kterém zasvěcený život bral v úvahu vize, studie, badání, dobu, prostředky.

¹⁸ Srov. *tamtéž*, s. 371, č. 8.

¹⁹ Srov. *tamtéž*, s. 371, č. 10.

²⁰ Srov. *tamtéž*, s. 372, č. 11.

²¹ *Kodex kanonického práva*, vyhlášený Janem Pavlem II. (25. ledna 1983), kán. 604 a 605.

²² Srov. *Perfectae caritatis*, s. 372-374, č. 12-14.

²³ Srov. *tamtéž*, s. 375, č. 15.

²⁴ *Tamtéž*, s. 375, č. 18.

Radosti a námahy putování

5. Od chvíle koncilních podnětů ušel zasvěcený život dlouhou cestu. Je pravda, že závěry nebyly pobídkou pouze k hledání směrů naznačených Koncilem. Zasvěcení muži i ženy se setkávají a poměřují se s do té doby neznámými sociálními a kulturními jevy: Věnují pozornost znamením doby a místa, v odpovědi na naléhavé výzvy Církve aktualizují koncilní styl, znovu-objevují a nově chápou původní charismata, reagují na prudké proměny ve společnosti a v kultuře. Nové scénérie vyžadují nové a společné rozlišování, neboť destabilizují dobové vzory a styly, které ztratily schopnost vést jako evangelní svědectví dialog s novými výzvami a příležitostmi.

V konstituci *Humanae salutis*, kterou sv. Jan XXIII. ohlásil konání II. Vatikánu, čteme: „Poslušni napomenutí Krista Pána, jenž nás vybízí k výkladu *znamení doby* (Mt 16,3), spatřujeme v temnotách a v mlze mnohé náznaky, které se zdají věštit lepší dobu pro Církev i pro lidstvo“.²⁵

Encyklika *Pacem in terris*, určená všem lidem dobré vůle, zavedla jako teologický klíč pojem »znamení doby«. Mezi nimi sv. Jan XXIII. rozeznal zvláště tato: hospodářsko-sociální nástup dělnictva; vstup ženy do veřejného života; utváření nezávislých národů;²⁶ ochrana a povznesení práv a povinností občanů, kteří jsou si vědomi své vlastní důstojnosti;²⁷ přesvědčení, že konflikty lze řešit prostřednictvím jednání, bez nutnosti použít zbraně.²⁸ Mezi tato znamení doby zahrnuje papež také *Všeobecnou deklaraci lidských práv*, schválenou (10.12.1948) Organizací spojených národů.²⁹

Zasvěcené osoby si osvojily a interpretovaly tyto nové směry. Svým životem ohlašovaly a dosvědčovaly *především* evangelium, nabízely pomoc a solidaritu všeho druhu, nejrůznějším způsobem společně prokazovaly křesťanskou blízkost, byly součástí aktuálních historických procesů. Neupadly do oplakávání a vzpomínání na doby minulé, ale snažily

²⁵ Papež JAN XXIII., Apoštolská konstituce *Humanae salutis* ohlašující posvátný II. Vatikánský ekumenický koncil (25. prosince 1961), č. 4.

²⁶ Papež JAN XXIII. Encyklika *Pacem in terris* o míru mezi všemi národy (11. dubna 1963), Praha: Vyšehrad, 1969, s. 22, č. 24-25 (část I, Výrazné známky naší doby).

²⁷ Srov. *tamtéž*, s. 34, č. 45-46 (část II, Účast občanů na veřejném životě).

²⁸ Srov. *tamtéž*, s. 49, č. 67 (část III, Výrazné známky naší doby)

²⁹ Srov. *tamtéž*, s. 55, č. 75 (část IV, Výrazné známky naší doby).

Jiné duchovní souřadnice nás vyzývají, abychom opevnili citadely, v nichž by myšlení a studium mohly chránit lidskou identitu a její tvář milosti v toku digitálních spojení a světů počítačové sítě, vyjadřujících skutečnou duchovní podmíněnost současného člověka. Technologie dodává a současně i sdílí potřeby a stimuluje touhy, které se v člověku rodily odjakživa: Jsme voláni k obydlí těchto *neprozkoumaných území*, abychom tam vyprávěli o evangeliu. „Dnes, kdy sítě a nástroje lidské komunikace dosáhly neslýchaného rozvoje, vnímáme výzvu k tomu, abychom objevili a sdíleli »mystiku« společného života, kdy se umíme smísit s ostatními, setkávat se s nimi, brát je do náruče, vzájemně se podepírat, a být součástí tohoto poněkud chaotického davu, který se může proměnit na opravdovou zkušenost bratrství, na solidární karavanu, na svatou pouť“.⁷⁴

Podobně jsme vyzýváni ke stavění přenosných stanů na křižovatkách neprošlapaných cest. Abychom, tak jako prorok Eliáš, stáli na prahu, který proměnil zeměpisnou polohu periferie v pramen zjevení: na sever do Sarepty, na jih k Chorebu, na východ do kající samoty v Zajordání, a nakonec k vystoupení do nebe. *Práh* je místem, kde Duch lká: tam, kde již nevíme, co říci, ani kam zaměřit naše očekávání, ale kde Duch zná *Boží plány* (Řím 8,27) a kde nám je předává. Někdy riskujeme, že *cestám* Ducha budeme přiřazovat naše již dlouho vytyčené mapy, protože opakování cest nám dodává pocit jistoty. Papež Benedikt nás otevírá pro vizi Církve, rostoucí na základě *přitažlivosti*,⁷⁵ zatímco papež František sní „o misijním rozhodnutí, které bude schopno všechno proměnit, aby se zvyklosti, styly, harmonogramy, slovník i všechny církevní struktury staly přiměřenou cestou k evangelizaci současného světa, spíše než k sebe prezentaci [...] v trvalém postoji »vycházení«,... aby tak snadněji odpovídali Ježíši všichni, kterým nabízí své přátelství“.⁷⁶

Evangelní radost od nás vyžaduje, abychom spřádali spiritualitu jako umění hledání, probádávajícího alternativní metafory, nové obrazy, a vytvářejícího dosud neznámé perspektivy. Je třeba pokorně vycházet ze zkušenosti s Kristem a jeho evangeliem, tj. ze *zkušenostního* vědění, které je často bezbranné jako David před Goliášem. Moc evangelia, kte-

⁷⁴ *Evangelii gaudium*, s. 60-61, č. 87.

⁷⁵ Papež BENEDIKT XVI., *Homilie* při mši svaté na zahájení V. generální konference biskupů Latinské Ameriky a Karibiku, v poutním místě Aparecida v Brazílii (13. května 2007).

⁷⁶ *Evangelii gaudium*, s. 24, č. 27.

Proroctví zprostředkování

14. Řeholní rodiny se zrodily k tomu, aby byly inspirací pro nová putování, aby nabízely nemyšlené cesty, nebo aby pohotově odpovídaly na potřeby člověka a ducha. Je dost možné, že při institucionalizaci na nich časem ulpěly »zastaralé předpisy«,⁷⁰ a že sociální potřeby proměnily evangelní odpovědi v odpovědi přizpůsobené dosažení větší účinnosti a efektivnosti »podniku«. Zsvěcenému životu se může stát, že ztratí vážnost, charismatickou odvahu, a evangelní otevřenost, protože je přitahován světlou, cizími jeho identitě.

Papež František nás vybízí ke tvořivé věrnosti, k Božím překvapením: „Ježíš Kristus může také rozbít nudná schémata, v nichž ho domýšlivě vězníme, a překvapuje nás svojí neustálou, božskou kreativitou. Pokaždé, když se snažíme navrátit k prameni a znovu objevit původní svěžest evangelia, objevují se nové cesty, tvořivé způsoby, jiné výrazové formy, výmluvnější znamení, slova nabitá novým významem pro dnešní svět. Ve skutečnosti je každá autentická evangelizační aktivita vždy »nová«.“⁷¹

Na křížovatkách světa

15. Duch nás volá k tomu, abychom vyladřovali službu lásky (*servitium caritatis*) podle citění Církve. Láska „se zasazuje o budování »lidské obce« podle práva a spravedlnosti. Na druhé straně láska spravedlnost překonává a dovršuje ji v logice zdaru a odpuštění. »Lidská obec« se nerozvíjí pouze díky vztahům, založeným na právech a povinnostech, ale mnohem víc a na prvním místě díky vztahům, charakterizovaným nezištností, milosrdenstvím a společenstvím“,⁷² a učitelský úřad Církve nás uvádí do hlubšího pochopení: „Nebezpečí naší doby spočívá v tom, že faktickému vzájemnému propojení mezi lidmi a národy neodpovídá žádná etická interakce svědomí a rozumu, z níž by měl ve výsledku vzejít skutečný lidský rozvoj. Jedině láskou kterou osvěcuje světlo rozumu a víry, lze dosáhnout cílů rozvoje, jež mají více lidskou a více zlidšťující hodnotu“.⁷³

se oživit sociální předivo a jeho naléhavé potřeby živou církevní tradicí, dosvědčovanou během staletí na kolísavém horizontu dějin, posilovány ctnostmi víry a křesťanské naděje.

Úkol, před který byl zsvěcený život postaven v důsledku historických směrů konce 20. století, vyžadoval smělost a odvážnou vynalézavost. Z toho důvodu bývá tento přechod mezi érami hodnocen jako nábožensky motivovaný proroctvím obětavostí: Mnozí zsvěcení odhodlaně prožívali, často za cenu osobního rizika, nové evangelní povědomí, že je třeba stát na straně chudých a bezvýznamných, a sdílet jejich hodnoty a úzkosti.³⁰

Zsvěcený život se otevírá obnově ne proto, že sleduje své vlastní cíle, ani ne kvůli touze po novinkách, a už vůbec ne v důsledku omezujících ústupků sociologickým tlakům. Ale principiálně se tak děje v důsledku odpovědné poslušnosti tvůrčímu Duchu, který „mluvil ústy proroků“ (srov. Apoštolské vyznání víry),³¹ i jako odpověď na výzvy Učitelského úřadu Církve, vyjádřené velkými sociálními encyklikami: *Pacem in terris* (1963), *Populorum progressio* (1967), *Octogesima adveniens* (1971), *Laborem exercens* (1981), *Caritas in veritate* (2009). A v reminiscenci na obraz *oblaku* se pojednávalo o věrnosti Boží vůli, projevené prostřednictvím autoritativního hlasu Církve.

Veškerá rozhodnutí k obnově byla motivována přesvědčením, že původcem charismatu je Duch svatý, že jeho účelem je připodobnění Kristu, a že je výrazem komunitní povahy Církve. Postupně tak vznikla pravá *teologie charismatu*, poprvé tak zřetelně aplikovaná na zsvěcený život.³² Koncil sice nepoužil tento termín ve vztahu k zsvěcenému životu, ale otevřel pro to cestu tím, že odkázal na některá pavlovská svědectví.³³

30 Srov. papež JAN PAVEL II., Apoštolský list *Los caminos del Evangelio* (29 června 1990), zasláný řeholníkům a řeholnicím Latinské Ameriky u příležitosti pětistého výročí od evangelizace Nového světa, č. 19. 21; IDEM, *Vita consecrata*, s. 101-103. 107. 109-111, č. 82. 86. 89-90.

31 Učitelský úřad Církve poprvé oficiálně použil termín »prorocký« v dokumentu: KONGREGACE PRO ZASVĚCENÝ ŽIVOT, *Religiosi e promozione umana* (latinsky: *Optiones evangelicae*) (12 srpna 1980), Úvod a č. 2. 4. 24. 27. 33. V exhortaci *Vita consecrata: se kromě dvou odstavců na to téma (84-85) objevuje tento termín 30x a pokud počítáme i synonyma, pak zhruba 100x.*

32 Srov. KONGREGACE PRO ŘEHOLNÍKY - KONGREGACE PRO BISKUPY, *Mutuae Relationes* (14. května 1978), směrnice o vzájemném vztahu v Církvi mezi biskupy a řeholníky, č. 12. 19. 51.

33 Srov. např. *Perfectae caritatis*, s. 367-368. 370-371. 373-375, č. 1. 2. 7. 8. 14. 15; II. Vatikánský ekumenický koncil, *Ad gentes* (dekret o misijní činnosti Církve), in: *Dokumenty II. Vatikánského koncilu*, Praha: Zvon, 1995, s. 492, č. 23.

70 *Perfectae caritatis*, s. 369, č. 3.

71 *Evangelii gaudium*, s. 14, č. 11.

72 Papež BENEDIKT XVI., Encyklika *Caritas in veritate* (29. června 2009), s. 13, č. 6.

73 *Tamtéž*, s. 15, č. 9.

V apoštolské exhortaci *Evangelica testificatio* Pavel VI. oficiálně přijal tuto novou terminologii,³⁴ a píše: „Koncil zdůrazňuje, a to právem, povinnost řeholníků a řeholnic být věrnými duchu svých zakladatelů, jejich evangelnímu myšlení, příkladu jejich svatosti. Zde mají vidět jeden z principů obnovy, kterou mají nyní provádět a jedno z kritérií a to nejbezpečnější, podle nichž se má zařídit každá řeholní společnost“.³⁵

Tato kongregace, jako svědek na onom putování, provázela rozličné fáze revize *Konstitucí* rozličných institutů. Tento proces pozměnil dlouholetou ustálenou praxi, odstranil zastaralé zvyky a předpisy,³⁶ za pomoci nové hermeneutiky přehodnotil duchovní dědictví a schválil nové struktury, a nakonec nově vytyčil programy a způsoby přítomnosti. V této *obnově*, nakolik byla věrná a tvořivá, se stěžilo bylo možné vyhnout konfrontacím, napětím, a dokonce i bolestným odchodům.

Církev nezastavila ten proces, ale doprovázela ho důslednou naukou a s bdělou moudrostí, a doplnila požadavek na prvenství duchovního života o sedm hlavních témat: charisma Zakladatelů, život v Duchu živený Božím slovem (*lectio divina*), bratrský život ve společenství, počáteční a stálá formace, nové formy apoštolátu, řídicí autorita, pozornost ke kulturám. S těmito požadavky se zasvěcený život poměřoval a podle nich kráčel v průběhu uplynulých padesáti let.

Stálý odkaz na koncilní texty umožňuje „nacházet v nich autentického ducha“, a vyhýbat se tak bludným výkladům.³⁷ Jsme vyzýváni ke společnému připomínání živé události, v níž jsme jako Církev poznali svou nejhlubší identitu. Pavel VI. při ukončení II. Vatikánského Koncilu prohlásil s vděčnou myslí i srdcem: „Církev se shromáždila ve svém důvěrném duchovním povědomí, [...] aby v sobě samé, živé a činné, v Duchu svatém znovu našla Kristovo slovo, a aby hlouběji prozkoumala tajemství, tj. plán a přítomnost Boha nad ní a uvnitř ní, a aby v sobě oživila tu víru, která je základem jejího bezpečí a moudrosti, a tu lásku, jež ji zavazuje neúnavně zpěvem chválit Boha, neboť jak říká sv. Augustin: *cantare amantis est* (tj. ten, kdo miluje, zpívá; *Sermo* 336; PL sv. 38, sl. 1472).

stihu ukazuje dovršení životního putování a relativizují se vzhledem ke konečnému společenství s Bohem všechny lidské zkušenosti, včetně těch nejvydařenějších.⁶⁸

Kdykoli zajišťujeme pro nás i ve prospěch všech prostor Boží péče, stáváme se »evangelním místem«, a zabráňujeme, aby celý čas byl vyplněn věcmi, činnostmi, slovy. Jsme evangelní místa, když jsme muži i ženami touhy: v čekání na setkání, na opětovné spojení, na vztah. Právě proto je důležité, aby naše životní rytmy, prostředí našich komunit, všechny naše aktivity, se staly prostorem pro hájení »absence«, která je přítomností Boží.

„Komunita podporuje všechny apoštolát. Někdy je v řeholních komunitách přítomno napětí, jsou vystaveny riziku individualismu a rozptýlení. Místo toho je však třeba hluboké komunikace a věrohodných vtaů. Svědkem zlidšřující síly evangelia je bratrství žité ve společenství, vyznačující se pohostinností, úctou, vzájemnou pomocí, pochopením, zdvořilostí, odpuštěním a radostí“.⁶⁹ takováto komunita se stává domem, v němž se žije evangelní rozdílnost. Evangelní, lidský a střidmý styl se projevuje hledáním, které usiluje o proměnění; v celibátu pro Boží království; v hledání a v naslouchání Bohu a jeho slovu: poslušnost ukazující křesřanskou rozdílnost. Jsou to výmluvná znamení ve světě, který se vrací k hledání podstatného.

Komunita, která sedí u stolu a vyznává Krista při lámání chleba (srov. Lk 24,13-35) je také místem, v němž každý uznává svou křehkost. Bratrské společenství nevytváří dokonalé vztahy, nýbrž přijímá meze všech a vkládá je do srdce a do modlitby jako zranění ušředřené příkazu lásky (srov. Jan 13,31-35): je to místo, kde velikonoční tajemství působí uzdravení a kde kvasí jednota. Je to událost milosti, vzývaná a přijímaná bratřimi a sestrami, které byli svedeni dohromady nikoli na základě volby, nýbrž na základě povolání, zkušenosti přítomnosti Zmrtvýchvstalého.

34 Papež PAVEL VI., apoštolská exhortace *Evangelica testificatio* (29. června 1971), č. 11. 12. 32.

35 *Evangelica testificatio*, (cyklostylové vydání překladu Dr. Reginalda Dacika OP), s. 7, č. 11.

36 Srov. *Perfectae caritatis*, s. 368-369, č. 3.

37 Srov. papež BENEDIKT XVI., *Homilie*, Mše svatá u příležitosti zahájení Roku víry, Řím (11. října 2012).

68 Srov. XIII. ŘÁDNÉ GENERÁLNÍ SHROMÁŽDĚNÍ BISKUPSKÉHO SYNODU, Poselství Božímu lidu, 7. až 28. října 2012, č. 7.

69 Papež FRANTIŠEK, *Promluva* k účastníkům generální kapituly Salesiánské společnosti sv. Jana Bosca, Řím (31. března 2014).

lečné formy k vzájemným evangelním vztahům v síle Boží lásky vylité do srdcí prostřednictvím Ducha svatého (srov. Řím 5,5).

Papež František náš napomíná: „Velice mne trápí, když se v některých křesťanských společenstvích, a dokonce i mezi zasvěcenými osobami, dává prostor různým projevům nenávisti, rozdělení, očerňování, osočování, pomsty, žárlivosti, touze vnucovat za každou cenu vlastní představy, a to i za cenu pronásledování, které se podobá neúprosnému honu na čarodějnice. Koho chceme evangelizovat tímto jednáním? [...] Nikdo se nespasí sám, to znamená ani jako izolovaný jedinec, ani svými vlastními silami. Bůh nás přitahuje, a počítá přitom se složitou sítí meziosobních vztahů, které jsou součástí života v lidském společenství“.⁶⁴

Jsme tedy povoláni, abychom se definovali jako bratrské společenství otevřené pro doplňkový prvek setkání, v soužití rozdílnosti, abychom pak postupovali vpřed sjednoceni: „člověk, který si uchovává svůj osobní svéráz a neskrývá svou identitu, — povzbuzuje papež František — když se ochotně začleňuje do společenství, neanuluje se, nýbrž dostává se mu stále nových podnětů pro jeho osobní rozvoj“.⁶⁵ Styl »dialogu«, který je „mnohem více, než jen sdělováním nějaké pravdy. Dochází k němu pro radost z rozmlouvání a pro ono konkrétní dobro, které prostřednictvím slov vzájemně sdílí ti, kteří se mají rádi. Je to dobro, které nespočívá ve věcech, nýbrž v samotných osobách, které se v dialogu vzájemně odevzdávají“.⁶⁶ Je třeba pamatovat, že „ovzduší dialogu je přátelstvím. Ba je to přímo služba“.⁶⁷

Je třeba, aby naše bratrská společenství byla místy, v nichž se tajemství člověka dotýká v evangelní zkušenosti božského tajemství. Existují dvě »místa«, na nichž se evangelium výsadním způsobem zjevuje, vtěluje a daruje: Těmito místy jsou rodina a zasvěcený život. Na prvním místě evangelium vstupuje do každodennosti. a ukazuje svou schopnost proměňovat prožívání v obzor lásky. Druhé znamení, jež je obrazem budoucího světa, relativizujícím každé dobro tohoto světa, se stává doplňkovým a filozofickým místem vzhledem k prvnímu, zatímco se v před-

Z koncilních dokumentů, zvláště těch o Božím zjevení, o liturgii, o Církvi, o kněžích, o řeholnicích, o laicích, je zřetelně patrný tento přímý a primární náboženský úmysl, a ukazují, jak čirá, čerstvá a bohatá je duchovní žíla, které dal v lůně Církve vytrysknout živý kontakt s živým Bohem, a jež se pak dále rozlévá do vyprahlých hrud naší země“.³⁸

Tatáž věrnost Koncilu jako církevní události a jako vzorovému stylu od nás nyní žádá, abychom se s důvěrou uměli zaměřit do budoucnosti. Je v nás živá jistota, že Bůh je stále přítomen na naší cestě a vede ji?

Bohatstvím slov a činů nás Církev pobízí, abychom pohlíželi na náš osobní i komunitní život v rámci celého plánu spásy, abychom tak poznávali, jakým směrem se máme vydat, jakou budoucnost máme připravovat; v návaznosti na až dosud učiněné kroky nás vybízí ke znovuobjevování jednoty „vznávání chvály, víry a života“ (*confessio laudis, fidei et vitae*).

V paměti víry (*memoria fidei*) nacházíme kořeny kontinuity a vytrvalosti: To je silná identita, díky které se cítíme součástí určitého děje, dějin. Zpětný pohled na již ušlou cestu ve světle víry se nezastavuje u velkých událostí, ale pomáhá nám také přehodnocovat svou osobní historii a rozčlenit ji na účinné etapy.

⁶⁴ *Evangelii gaudium*, s. 68, č. 100. s. 74-75, č. 113.

⁶⁵ *Tamtéž*, s. 143, č. 235, s. 86, č. 131.

⁶⁶ *Tamtéž*, s. 91, č. 142.

⁶⁷ Papež PAVEL VI., Encyklika *Ecclesiam Suam* (6. srpna 1964), č. 90, srov. Papež FRANTIŠEK, *Audience účastníkům setkání organizovaného Italskou konferencí sekulárních institutů*, Řím (10. května 2014).

³⁸ Papež PAVEL VI., *Promluva u příležitosti posledního veřejného zasedání II. Vatikánského ekumenického koncilu*, Řím (7. prosince 1965).

kevní zdroje jsou důležité právě jakožto zdroje pravého lidství a *lidského povznesení*.⁵⁸ Jakého muže a jakou ženu však dnes máme před sebou? Jaké jsou výzvy a potřebná přizpůsobení dnešku pro zasvěcený život, který chce žít v tomtéž koncilním »stylu«, tj. v postoji dialogu a solidarity, hluboké a pravé »sympatie« se všemi dnešními muži i ženami a jejich kulturou, jejich vnitřním »cítěním«, jejich povědomím o sobě, jejich mravními zásadami?

Ponoukáni Kristovým Duchem jsme voláni k uznání toho, co je skutečně lidské. Naše jednání, je ovšem vymezeno sociální identitou, podobnou zbožné nevládní organizaci, jak vícekrát opakoval papež František,⁵⁹ která se snaží vytvořit spravedlivější, avšak sekularizovanou společnost, uzavřenou transcendentnosti, která v posledku není ani spravedlivá. Cíle sociálního povznesení je nutné definovat v rámci horizontu, ukazujícího a uchováujícího svědectví o Božím království a pravdě o lidstvu.

V naší době, kdy vládne pronikavá a globální komunikace, a kdy současně nejsme schopni věrohodně komunikovat, je zasvěcený život povolán být znamením možnosti vytvářet lidské vztahy vyznačující se přijetím, transparentností, a upřímností. Církev ve slabosti a v odcizující a sobecké osamělosti lidstva spoléhá na bratrská společenství bohatá »radostí a Duchem svatým« (Sk 13,52).⁶⁰ »Odborná škola božské lásky« (*specialis charitatis schola*),⁶¹ zasvěcený život, ve svých mnohotvárných formách bratrského společenství, je formován Duchem svatým, neboť „kde je společenství, tam je Duch Boží; a kde je Duch Boží, tam je společenství a každá milost“.⁶²

Ctíme bratrské společenství jako místo bohaté na tajemství a jako „teologický prostor, v němž každý může zakoušet tajemnou přítomnost zmrtvýchvstalého Krista“.⁶³ Vnímáme určitý rozpor mezi tímto tajemstvím a každodenním životem: Jsme vybízeni přecházet od pouhého společného života k milosti života v bratrském společenství. Od spo-

58 Srov. POSVÁTNÁ KONGREGACE PRO ŘEHOLNÍKY A SEKULÁRNÍ INSTITUTY, řeholníci a povznesení lidstva, Řím (12. srpna 1980).

59 Papež FRANTIŠEK, *Homilie při mši svaté s kardinály*, Řím (14. března 2013).

60 Srov. *Vita consecrata*, s. 54, č. 45.

61 VILÉM ZE SAINT-THIERRY, *De Natura et dignitate amoris*, kap. 9, č. 26.

62 IRENEJ Z LYONU, *Adversus haereses*, sv. III, kap. 24, č. 1.

63 *Vita consecrata*, s. 52, č. 42; *Perfectae caritatis*, s. 374-375, č. 15.

„Jestliže každý z vás je pro druhé — pokračuje Svatý Otec — je to cená příležitost k setkání s Bohem. Jedná se o znovuobjevení odpovědnosti za prorocké působení jakožto komunita. Jde o to, společně hledat, trpělivě a pokorně, smysluplné slovo, které může být darem, a ve vši prostotě ho dosvědčovat. Vy jste jako antény, připravené přijímat zárodky novosti, které probouzí Duch svatý, a můžete pomáhat společenství Církve osvojovat si tento pohled na dobro, a nacházet nové a odvážné cesty, jak dosáhnout všech“.⁵⁵

Jedním z koncilních hesel byla *starostlivá péče o svět a o člověka*. Vzhledem k tomu, že člověk — ne abstraktní člověk, ale konkrétní — „je první a základní cestou Církve, cestou, kterou Církev musí procházet při naplňování svého poslání“,⁵⁶ zůstává našim prvořadým úkolem angažovat se pro muže a ženy naší doby. Toto angažmá je stále stejné, avšak se stále novou fantazií: ve vzdělávání, ve zdravotnictví, v katechezi, v neustálém doprovázení člověka v jeho potřebách, jeho snahách, jeho tápání. Člověk v jeho tělesnosti, v jeho sociální skutečnosti, je cestou evangelizace. Zasvěcený život se přesunul na periferie měst, realizoval skutečné »vyjítí« směrem k chudým, vydal se do světa opuštěných. Musíme uznat příkladnou velkodušnost, ale také to, že nechyběla napětí a riziko ideologizace, zvláště pak v prvních letech po koncilu.

„Starý příběh o Samaritánovi — řekl Pavel VI. v Promluvě při zakončení koncilu — byl předlohou pro spiritualitu II. Vatikánského koncilu. Celý byl proniknut soucítěním. Objev lidských potřeb (a ty jsou tím větší, čím více se vyvyšuje syn země) zcela pohltil pozornost našeho synodu. Přiznejte mu zásluhu aspoň v tomto, vy moderní humanisté, kteří jste rezignovali na transcendentnost nejvyšších věcí, a uznejte náš humanismus: také my, více než všichni, ctíme člověka“.⁵⁷

Naše poslání je dáno perspektivou této »sympatie«, perspektivou ústředního postavení osoby, která umí vycházet z lidství. Když se snažíme dát vyniknout celému bohatství a pravdě lidství, vyžadované a podporované setkáním s Kristem, současně tím docházíme poznání, že cír-

⁵⁵ Papež FRANTIŠEK, *Audience* účastníkům setkání organizovaného Italskou konferencí sekulárních institutů, Řím (10. května 2014).

⁵⁶ Papež JANA PAVEL II., Encyklika *Redemptor hominis* (4. března 1979), Praha: Zvon, 1996, s. 32-33, č. 14.

⁵⁷ Papež PAVEL VI., *Promluva* u příležitosti posledního veřejného zasedání II. Vatikánského koncilu, Řím (7. prosince 1965).

abychom nacházeli nový a odlišný smysl skutečností, abychom věřili v Boha, který přešel, i když nezanechal za sebou *viditelné stopy*, avšak my jsme ho vnímali jako *hlas znělého mlčení*,⁵⁰ pobízejícího zakoušet ne- tušenou svobodu, a tak dospět až na práh tajemství: *Mé úmysly nejsou úmysly vaše a vaše cesty nejsou cesty moje, je výrok Hospodinův (Iz 55,8)*.⁵¹

V tomto exodu, který naplňuje naši lidskou logiku strachem, — proto- že bychom rádi šli po jasných a vyzkoušených cestách — zaznívá otázka: Kdo posílí naše *klesající kolena* (srov. Iz 35,3)?

Duch svatý pomáhající ve složitých a bezvýhodných situacích dává o sobě v lidském srdci znát tím, že zjednodušuje, ukazuje priority, a nabízí návrhy, jak dosáhnout cílů, ke kterým nás chce dovést. Je vhodné vždy vycházet od závanů radosti Ducha, který *se podle Božích plánů přimlouvá za svaté [...] vzdechy nevyslovitelnými* (Řím 8,26-27). „Není větší svobody, než nechat vést se Duchem, zříct se veškerých výpočtů a snahy všechno ovládat a dovolit, aby nás on osvěcoval, vedl orientoval a posouval tam, kam si on přeje. On dobře ví, co je v každé době a v každé chvíli třeba. To znamená být tajemným způsobem plodnými!“⁵²

Mystika setkání

13. „Jako »hlídky«, které ve světě udržují při životě touhu po Bohu a probouzejí jí v přemnoha srdcích prostřednictvím nekonečné žízně“,⁵³ jsme vyzýváni, abychom hledali a dosvědčovali viditelné a živoucí evangelní projekty. Máme být muži a ženy silné víry, se schopností vcítit se, být nablízku, lidé tvořiví a tvůrčí, jejichž duch a charisma nemůže být spoutáno pevnými strukturami a strachem z jejich opuštění.

Papež František nás vybízí, abychom prožívali »mystiku setkání«: „Schopnost slyšet, naslouchat druhým lidem. Schopnost společně hledat cestu, metodu. [...] znamená také neděsit se, nelekat se věcí“.⁵⁴

50 Doslovnější překlad *lehkého vánku* v 1 Král 19,12.

51 Instrukce *Il servizio dell'autorità e l'obbedienza*, č. 7.

52 *Evangelii gaudium*, s. 170, č. 280.

53 Papež FRANTIŠEK, *Promluva* k prelátům Biskupské konference Mexika při návštěvě *ad limina apostolorum*, Řím (19. května 2014).

54 Papež FRANTIŠEK, *Promluva* k rektorům a žákům římských papežských kolejí a konvik- tů, Řím (12. května 2014).

nebezpečí, že se staneme *rutinními* správci, spokojenými s prostředností, neschopnými zasáhnout, lidmi, jimž chybí odvaha ukazovat cíle věrohodného zasvěceného života a kteří riskují, že ztratí počáteční lásku a touhu vydávat o ní svědectví⁴⁶.

Je vhodná doba na malé věci, na pokoru, která umí dát Božímu pozhledání k dispozici svých několik chlebů a dvě ryby (srov. Jan 6,9), která umí vidět blížící se déšť *v obláčku malém jako lidská dlaň*. Jsme voláni k tomu, abychom jako vůdcové nebyli ustaranými úředníky, ale abychom ve své službě autority s evangelní jasností ukazovali cestu, kterou je třeba projít společně a v jednotě srdcí, napříč křehkou přítomností, v níž se již rodí budoucnost. Nepomůže nám »pouhá administrativa«,⁴⁷ je třeba »kráčet za lidem...«, abychom pomáhali těm, kteří zaostali a také proto, že samotné stádo má schopnost rozpoznávat nové cesty⁴⁸.

Je třeba být vůdcem, kteří přijímá a něžně s pochopením povzbuzuje na něj hledící bratry a sestry, a také ty, kteří jdou jen s námahou a brzdí ostatní, vůdcem, který jim pomáhá čelit spěchajícím, bázlivým i skleslým. Někdo se může vracet do minulosti, jiný nostalgicky zdůrazňuje rozdíly, další tiše přemítá, nebo vyslovuje pochybnosti vzhledem ke skrovným prostředkům a zdrojům, či kvůli nedostatku lidí. »Nezůstávejme připoutáni k nostalgii po strukturách a zvyklostech, které v nejnějším světě už nejsou nositelkami života«.⁴⁹

Můžeme si všimnout ozvěny Eliášova sluhu, opakujícího při zkoumání obzoru: *Není tam nic!* (1 Král 18,43). Jsme voláni osvojit si milost trpělivosti, která čeká, vrací se a takřka do nekonečna zkoumá nebe, po všech potřebných časech, aby se společné putování nezastavilo kvůli váhavosti některých: *Těm, kdo jsou slabí, stal jsem se slabým, abych získal slabé. Všem jsem se stal vším, abych získal aspoň některé. Všecko to dělám pro evangelium, abych na něm měl podíl* (1 Kor 9,22-23).

Kéž je nám dáno, abychom zaměřovali bratrské putování směrem ke svobodě, v závislosti na Božím tempu a době. Společně bděle zkoumat nebe znamená, že my všichni — osoby, komunity, instituty — jsme voláni k tomu, abychom poslušně »vstoupili do »jiného« řádu hodnot,

*Eliáš vystoupil na vrchol Karmelu,
sehnul se k zemi a vtiskl si tvář
mezi kolena...
„Hle, z moře vystupuje mráček
malý jako lidská dlaň.“*

(1 Král 18,44)

⁴⁶ Instrukce *Il servizio dell'autorità e l'obbedienza*, č. 28.

⁴⁷ *Evangelii gaudium*, s. 23, č. 25.

⁴⁸ *Tamtéž*, s. 26, č. 31.

⁴⁹ *Evangelii gaudium*, s. 72, č. 108.

Zasvěcený život, živený nadějí v naplnění příslibů, je povolán, aby pokračoval v cestě, aniž by se nechal předurčovat tím, co nechává za sebou: *Bratři, já nemám za to, že jsem již u cíle; ale zapomínáje na to, co je za mnou, jsem upřen k tomu, co je přede mnou* (Flp 3,13). Naděje není vystavěna na našich silách a našich počtech, nýbrž na darech Ducha: víra, společenství, poslání. Zasvěcení jsou lidem osvobozeným na základě přijatého závazku evangelních slibů, který je vede k tomu, aby ve víře hleděli za hranici přítomnosti, a jsou vybízeni, „k rozšiřování pohledu, aby rozpoznávali větší dobro, které prospěje nám všem“.⁴³

Obzor příchodu této cesty je vyznačován tempem Ducha, není to známá země. Před našim putováním se otevírají nové hranice, nové skutečnosti, jiné kultury, odlišné potřeby, *periferie*.

V nápodobě týmové hry proroka Eliáše a jeho sluhy je třeba usebrat se v modlitbě se smyslem pro vášeň a soucítění, pro dobro lidu, prožívajícího zemdlenost a často i bolest. Je naléhavě potřebná také šlechtná a trpělivá služba sluhy, vystupujícího zkoumat obzor nad mořem, až nakonec zachytí »znamení« nových dějin, »velkého deště«. Onen *lehký váněk* lze dnes identifikovat s mnoha neklidnými tužbami našich současníků, hledajících moudré partnery k dialogu, trpělivé společníky na cestě, schopné bezbranného přijetí v srdci, kteří se nechovají jako kontroloři milosti, nýbrž jako její nástroje, pro nová období bratrství a spásy“.⁴⁴

Vůdce »jdoucí za lidem«

12. Je dále nezbytné, aby se exodus uskutečnil společně, a aby primárním záměrem toho, komu byla svěřena služba autority, bylo prosté a jasné hledání Hospodinovy tváře. Vybízíme toho, kdo je povolán k takové službě, aby ji vykonával v poslušném naslouchání Duchu, odvážně a vytrvale, aby zvládl složitost a přechod a nezpomaloval nebo nezastavil svůj krok.

Vybízíme k tomu, aby byl vůdcem, který nenechá věci takovými jaké jsou,⁴⁵ který bude od sebe vzdalovat „pokusení nechat bez povšimnutí a považovat za neúčinné každé úsilí o zlepšení situace. Rýsuje se tedy

⁴³ *Evangelii gaudium*, s. 143, č. 235.

⁴⁴ Srov. *Evangelii gaudium*, s. 36, č. 47.

⁴⁵ Srov. *Evangelii gaudium*, s. 22, č. 25.

11. Skrytá zahořklost (*acedia* / *ἀκηδία*) oslabuje někdy našeho ducha, zakaluje vidění, znejistuje rozhodnutí, otupuje kroky, takže je identita zasvěceného života chápána jako zastaralý vzor posuzovaný v krátkozrakém vidění podle sebe samého: „Vytváří se tak záhrobní psychologie, která postupně transformuje křesťany v muzejní mumie“.⁴⁰ Proti této setrvačnosti v myšlení i jednání, proti této ztrátě motivace, která naplňuje smutkem a rozměňuje odhodlání, již Benedikt XVI. povzbuzoval: „Nepřipojujte se k prorokům zkázy, vyhlašujících konec a nesmyslnost zasvěceného života v Církvi našich dní; spíše se oblečte v Ježíše Krista, a vezměte na sebe zbroj světla — jak vybízí sv. Pavel (srov. Řím 13,11-14) — a zůstaňte čilí a bdělí. Sv. Chromácius z Akvileje napsal: »Vzdal od nás, Pane, takové nebezpečí, abychom se nikdy nenechali obtížit touhou po nevěrnosti; ale uděl nám svou milost a milosrdenství, abychom vždy bděli, jemu věrní. Naše věrnost totiž může bdít v Kristu« (Promluva 32,4)“.⁴¹

Zasvěcený život prochází obdobím přechodu, avšak nemůže v tomto stavu zůstat navždy. Jsme vybízeni k tomu, abychom tomuto přechodu napomáhali. Jedním z typických výrazů pro papeže Františka je »*Chiesa in uscita*«, neboli vycházející Církev. Prožíváme čas příhodný (*kairos*), který vyžaduje zřeknutí a ochotu opustit to, co známe, a jako Abrahám se vydat se na dlouhou a nesnadnou cestu do země Kanaánu (srov. Gn 12,1-6), a jako Mojžíš vyrazit do tajemné země, spojené s osudy praotců (srov. Ex 3,7-8), a jako Eliáš vyjít směrem do Sarepty v Sidónském kraji. Ti všichni vyšli do tajemných zemí, které spatřovali pouze očima víry.

Nejde tu o odpověď na otázku, zda to, co děláme, je dobré: rozlišování hledí k obzorům, které Duch vnuká Církvi, interpretuje třpyt raných hvězd bez únikových cest, a bez improvizovaných zkratk. Dává se vést k velkým věcem prostřednictvím malých a křehkých znamení, sází do hry své skrovné zdroje. Jsme voláni ke společné poslušnosti, která se dnes mění ve víru, abychom společně postupovali vpřed „s odvahou rozhazovat sítě silou jeho slova (srov. Lk 5,5) a nikoli na základě pouze lidských motivací“.⁴²

⁴⁰ *Evangelii gaudium*, s. 58, č. 83.

⁴¹ Papež BENEDIKT XVI., *Homilie* o svátku Zvěstování Páně - XVII. světový den zasvěceného života, Řím (2. února 2013).

⁴² KONGREGACE PRO ZASVĚCENÝ ŽIVOT, *Instrukce Il servizio dell'autorità e l'obbedienza. Faciem tuam, Domine, requiram* (11. května 2008), č. 11.

V naslouchání

6. Hledejme světlo ještě v biblické symbolice a inspirujme se v ní pro cestu prorocství a pro zkoumání nových směrů zasvěceného života., kterými se chceme zabývat v této druhé části. Zasvěcený život je totiž svou povahou vnitřně povolán ke službě vydávání svědectví, která z ní činí *znamení v Církvi* (signum in Ecclesia).¹

Jedná se o úkol náležející každému křesťanovi, ale v zasvěceném životě je charakterizován radikálností následování Krista a kladením Boha na první místo, což spolu činí řeholníka schopným ujímat se evangelizačního poslání Církve s odvážnou *otevřeností* (parresia) a tvořivostí. Zcela právem sv. Jan Pavel II zdůrazňoval, že: „prorocké svědectví [...] se vyjadřuje také odmítnutím všeho, co se staví do cesty Božím rozhodnutím, a hledáním nových cest, které by umožňovaly uskutečňování evangelia v historii s cílem dosáhnout Božího království.“²

V patristické tradici je biblickou srovnávací předlohou pro mnišský život prorok Eliáš: Ať už pro jeho asketický život v ústraní, či kvůli jeho zápalu pro smlouvu a pro věrnost Hospodinovu Zákonu, nebo pro jeho odvalu při obraně práv chudých (srov. 1 Král 17—19. 21). Připomněla to také apoštolská exhortace *Vita consecrata*, jako podpůrný text pro pojednání o prorocké povaze a cíli zasvěceného života.³ V mnišské tradici je *plášť*, který Eliáš symbolicky nechal spadnout na Elizea při svém uchvácení do nebe (srov. 2 Král 2,13), interpretován jako přechod prorockého ducha z Otce na žáka a také jako symbol zasvěceného života v Církvi, žijícího ze stále nové paměti a z prorocství.

Eliáš z Tišbe se nečekaně objevil na scéně Severního království s důraznou hrozbou: „Jakože živ je Hospodin, Bůh Izraele, v jehož jsem službách, v těchto letech nebude rosa ani déšť, leč na mé slovo“ (1 Král 17,1). Dává tak najevo vzpouru náboženského smýšlení vůči mravní-

¹ *Lumen gentium*, s. 80-81, č. 44.

² *Vita consecrata*, s. 106, č. 84.

³ *Tamtéž*.

mu úpadku, do něhož je lid veden v důsledku arogance královny Jezabel a v důsledku liknavosti krále Achaba. Prorocký výrok, který násilně uzavírá nebe, je otevřenou provokací proti zvláštní funkci *Baalat* a celého zástupu *baalím*, jimž byla přisuzována ochrana plodnosti a úrodnosti, deště a blahobyt. Odtud se, jako ve velkých obloucích, táhne Eliášovo působení v epizodách, které spíše než vyprávěním příběhu jsou velmi inspirativními dramatickými okamžiky (srov. 1 Král 17—19. 21; 2 Král 1—2).

V každém z těch úryvků Eliáš *postupně* (in progress) rozvíjí svou prorockou službu., zahrnující očišťování a osvícení, charakterizující jeho biblický profil, až k vrcholu setkání s přecházením Boha v jemném a tichém vánku na hoře Chorebu. Tyto zkušenosti jsou inspirativní také pro zasvěcený život. Také on musí přecházet z kajícího útočiště v ústraní do *údolí* (wadi) potoka Keritu (srov. 1 Král 17,2-7), kde dojde k solidárnímu setkání s chudými, kteří bojují o život, jako byla vdova ze Sarepty (srov. 1 Král 17,8-24); musí se učit geniální odvaze, představané zde výzvou k oběti na hoře Karmelu (srov. 1 Král 18,20-39) a zásahem ve prospěch lidu sužovaného suchem a kulturou smrti (srov. 1 Král 18,41-46), až nakonec brání práva chudých, kteří jsou utlačováni mocnými (srov. 1 Král 21) a postaví se na stráž proti modloslužbě zne-
svěčující svaté jméno Boží (srov. 2 Král 1).

Zvláště dramatickou scénou je Eliášova smrtící sklíčenost na poušti u Beer-šeby (1 Král 19,1-8): Tam však Bůh nabídkou chleba a vody života dokáže citlivě proměnit jeho útěk v pouť na horu Choreb (1 Král 19,9). Je to příklad pro naše temné noci, které, tak jako u Eliáše, předcházejí záři Božího zjevení v lehkém vánku (1 Král 19,9-18), a připravují na nové etapy věrnosti, které se promění v dějiny nových povolání (jako pro Elizea: 1 Král 19,19-21), ale také probouzí odvahu pro intervenci proti bezbožnému soudu (srov. zabití rolníka Nabota: 1 Král 21,17-29). Nakonec nás dojmá vroucný pozdrav komunit prorockých synů (2 Král 2,1-7), připravující na závěr za Jordánem, kde vystoupil v ohnivém voze do nebe (2 Král 2,8-13).

Mohli bychom se cítit přitahováni Eliášovými křiklavými činy, jeho běsnivými protesty, jeho přímými a odvážnými obviněními, až po spor s Hospodinem na Chorebu, kdy Eliáš dospěl až k obvinění lidu z ničivých a nebezpečných plánů. Avšak uvědomme si, že v této historické

vědomé i podvědomé žízni po vyšším životě: tedy přesně po tom, který jim Kristus může a chce dát...“.³⁶

Papež František nás vášnivě povzbuzuje, abychom rychlým a radostným krokem pokračovali na této cestě: „Je třeba, abychom se nechali vést Duchem, abychom nikdy nebyli do sebe uzavření suchaři, ale abychom se vždy otvírali hlasu Boha, který mluví, otvírá, vede, který nás vybízí, abychom šli směrem k obzoru“.³⁷

Jaké země obýváme a jako horizonty nám je dáno zkoumat?

Papež František volá, abychom přijímali Boží dnešek a jeho *novinky*, vybízí nás k »Božím překvapením«³⁸ ve věrnosti, beze strachu a beze vzdorů, abychom byli proroci, dosvědčující, jak Ježíš žil na této zemi a ohlašující, jaké bude Boží království ve své dokonalosti. Řeholník nikdy nesmí rezignovat na své prorocké poslání“.³⁹

Znovu slyšíme výzvu, abychom pokračovali v cestě a nesli v srdci očekávání světa. Postřehujeme jejich lehkost i tíži, zatímco zkoumáme nepředvídatelné náhlé objevení *obláčku*. Je to skromný zárodek Zvěsti, o které nelze mlčet.

Zasvěcený život prožívá období naléhavých přechodů a nových potřeb. Krize je stav, v němž jsme povoláni konat evangelní rozlišování. Je to příležitost moudře vybírat, — jako písař, který *vytahuje ze své pokladnice věci nové i staré* (srov. Mt 13,52) — pamětlivi, že dějiny podléhají pokušení uchovávat více, než jednou bude moci být využito. Riskujeme, že si budeme uchovávat zposvátnělé »vzpomínky«, které budou ztěžovat vyjití z *jeskyně* našich jistot. Hospodin nás miluje *věčnou láskou* (srov. Iz 54,8): taková důvěra nás volá ke svobodě.

36 Papež PAVEL VI., *Poselství* ke koncilním Otcům u příležitosti zakončení II. Vatikánského koncilu, Řím (8. prosince 1965).

37 Papež FRANTIŠEK, *Homilie* u příležitosti svátku Zjevení Páně - XVIII. světový den zasvěceného života, Řím (2. února 2014).

38 Papež FRANTIŠEK, *Homilie* při velikonoční viglii, Řím (30. března 2013): „Bojíme se Božích překvapení! On nás překvapuje stále! Bratři a sestry, neuzavírejte se vůči novinkám, které Bůh chce přinést do našeho života“.

39 A. SPADARO, „*Svegliate il mondo!*“. Rozhovor papeže Františka s generálními představenými, in: *Civiltà Cattolica*, č. 165 (2014/I), s. 7.

Apoštol Pavel žádal od svého žáka Timoteje, aby *hledal víru* (srov. 2 Tim 2,22) se stejnou vytrvalostí, jako když byl chlapec (srov. 2 Tim 3,15), především tak, že zůstane pevný v tom, co se naučil, tj. ve svatých Písmech: *Veškeré Písmo pochází z Božího Ducha a je dobré k učení, k ušvedčování, k nápravě, k výchově ve spravedlnosti, aby Boží člověk byl náležitě připraven ke každému dobrému činu* (2 Tim 3,16-17). Pociťujeme, že tato pobídka se jakoby obrací k nám, aby nikdo nezlenivěl ve víře (srov. Žid 6,12). Ona je životní společnicí, umožňující se stále novým pohledem vnímat divy, které Bůh vykonává pro nás, a rozhodnout se pro poslušnou a zodpovědnou odpověď.³⁵

Evangelium jako ideální norma pro Církev a zasvěcený život, musí normovat praxi, její styl, její způsob bytí. Právě tuto výzvu opakuje papež František. Vybízí nás k opětovné eklesiologické rovnováze mezi Církví jako *hierarchickým tělem* a Církví jako *tělem Kristovým*, a nabízí nám součástky pro uskutečnění této operace, jež se může uskutečnit jedině *v živém těle* Církve, a tedy uvnitř nás a našim prostřednictvím. Evangelizovat neznamena přinášet poselství považované světem za užitečné, ani přítomnost, která se vnucuje, ani viditelnost, která uráží, ani zář, která oslepuje, ale zvěst o *Ježíši Kristu, který je nadějí v nás* (srov. Kol 1,27-28), zvěst hláсанou *slovy milosti* (Lk 4,22), *dobrym chováním mezi lidmi* (1 Petr 2,12) a *vírou, činnou prostřednictvím lásky* (Gal 5,6).

Proroctví o bdělosti

10. Když se papež Pavel VI. na závěr koncilního zasedání loučil prockým pohledem s biskupy shromážděnými v Římě, spojil tradici s budoucností: „V tomto celosvětovém setkání, v tomto výsadním okamžiku času a prostoru, spadají v jedno minulost, přítomnost i budoucnost. Minulost: Vskutku se tu shromáždila Kristova Církev se svou tradicí, historií, svými koncily, svými učiteli a svatými... Přítomnost: Vskutku opouštíme jeden druhého, abychom vyšli do dnešního světa s jeho utrpeními a bolestmi, s jeho hříchy, ale také s jeho podivuhodnými vymoženostmi, jeho hodnotami, jeho ctnostmi... A nakonec budoucnost: Je tu v naléhavém volání národů po větší spravedlnosti, v jejich touze po míru, v jejich

³⁵ Srov. papež BENEDIKT XVI., Apoštolský list ve formě motu proprio *Porta fidei*, kterým byl ohlášen Rok víry (11. října 2011), č. 15.

chvíli k nám mohou více promlouvat menší prvky, které jsou jako malá *znamení*, avšak novým způsobem inspirují naše kroky a naše rozhodnutí v této současné době, kdy se zdá, že mizejí Boží stopy ve zpustnutí náboženského smyslu.⁴

Biblický text nabízí četné »menší« symboly. Namátkou jmenujme tyto: *skrovné zdroje* živobyti při potoku Kerit, s oněmi havrany, kteří poslušají Boha a přinášejí prorokovi chléb a maso, na znamení milosrdenství a solidarity. Velkodušnost vdovy ze Sarepty, ohrožující svůj vlastní život, když měla jen *hrst mouky a trochu oleje* (1 Král 17,12), a přesto je darovala hladovému prorokovi. *Bezmocnost* Eliáše před mrtvým chlapcem, a jeho vykřičené pochyby spojené s beznadějným objetím, které vdova interpretuje teologicky, jako zjevení tváře nejvýše slitovného Boha. Dlouhý boj proroka ležícího na zemi v přímělné modlitbě — po křiklavém a poněkud teatrálním střetu s Baalovými kněžími na Karmelu — kdy vyprošoval déšť pro lid zubožený odsouzením k suchu. V týmové hře mezi Eliášem, chlapcem, který vystupuje a sestupuje z hřebene hor, a Bohem, jenž je pravým pánem deště (a nikoli Baal), přichází konečně odpověď v podobě *maličkého mráčku*, velkého jako lidská dlaň (srov. 1 Král 18,41). Je to drobná Boží odpověď, která se však ihned změnila ve velký déšť, přinášející záchranu pro lid, který byl již na pokraji smrti.

Podobně chudou, avšak účinnou odpovědí bude o nějaký ten den později onen *podpopelný chléb* a *džbán* vody, které se objevily vedle proroka ve smrtelné sklíčenosti na poušti: Je to zdroj, který mu dodá sílu, aby krácel *čtyřicet dní a čtyřicet nocí až na Boží horu Choreb* (1 Král 19,8). A právě tam se Eliáš skryje v jedné jeskynní prohlubni, a když se ještě chvěje hněvem proti pustošivému a svatokrádežnému lidu, ohrožujícímu i jeho život, je svědkem zpusťování svého vnitřního světa hrozeb a násilí: *Hospodin nebyl...* v silném větru, v zemětřesení, ani v ohni, ale ve *zvuku tichém a jemném* (1 Král 19,12).⁵

Je to vznešená stránka pro mystickou literaturu, prorokův »posvátný hněv« čeká střemhlavý pád do reality: Musí uznat, že Bůh je přítomen

⁴ Srov. papež FRANTIŠEK, apoštolská exhortace *Evangelii gaudium* (24. listopadu 2013), Praha: Paulínky, 2013, s. 60, č. 86.

⁵ Hebrejsky: *qôl demamâh daqqâh*, překlad tohoto obratu není snadný ani jednoznačný, neboť každé z užitých slov má mnohoznačný význam. *Qôl* znamená hlas, zvuk, vítr, šelest, šumění (reptání), vánek, šepot; *demamâh* označuje ticho, smrtelné prázdno, pozastavení, bezvětrí; *daqqâh* znamená lehký, jemný, mírný, subtilní, klidný. Řecká *Septuaginta* překládá takto: *fônê airas leptês*; a Vulgata latinsky: *sibilus aurae tenuis*.

mimo veškeré tradiční představy, které ho spoutávaly. Bůh je šumění a vánek, není produktem naší potřeby bezpečí a úspěchu, *nezanechává viditelné stopy svých kroků* (srov. Žl 77,20), avšak je přítomen skutečně a účinně.

Eliáš hrozilo, že svým hněvem a svými emocemi všechno zničí, sužován sebeklamem, že jen on sám zůstal věrný. Hospodin však dobře věděl, že existovalo dalších sedm tisíc věrných svědků, že existovali proroci a králové ochotní ho poslechnout (1 Král 19,15-19), protože Boží dějiny nebylo možné identifikovat se zhroutilím zklíčeného a běsnícího proroka. Dějiny pokračují, protože jsou v Božích rukou, a Eliáš se musí učit vidět skutečnost novými očima, musí dovolit, aby sám Bůh ho obnovil v naději a důvěře. Ona rozprostřená poloha, tam na hoře, kde vyprošoval déšť, která se tolik podobá ještě nenarozenému dítěti v lůně matky, byla symbolicky zopakována také nahoře Chorebu, kde se prorok skrýval v jeskynní prohlubni, a nyní byla dokončena, když byl prorok znovuzrozen, aby vzpřímeně a s obnovenými silami kráčel po tajemných stezkách živého Boha.

Na úpatí hory lid ještě bojoval proti životu, který již takový nebyl, proti zbožnosti, jež byla znesvěcením smlouvy a novou modloslužbou. Prorok bere na sebe onen boj a onu beznaděj, musí se *vrátit ve stopách svých kroků* (1 Král 19,15), které nyní jsou pouze kroky Božími, musí znovu přejít poušť, která však nyní kvete novým smyslem, aby zvítězil život a aby noví proroci a vládcí zachovávali věrnost smlouvě.

Prorocká funkce evangelního života

7. Čas milosti, který prožíváme, je nesen výzvou papeže Františka učinit středobodem svého života evangelium a podstatné prvky křesťanství. Zsvěcení muži i ženy jsou nově voláni k bdění a připravenosti na Boží znamení. „Naše víra má být schopna zahlédnout víno, v němž se může voda proměnit“.⁶ Bojujme proti očím obtíženým spánkem (srov. Lk 9,32), abychom neztratili schopnost zaregistrovat *pohyby oblaku*, který vede naše putování (srov. Nu 9,17) a poznávat v křehkých a *drobných znameních* přítomnost Pána života a naděje.

Koncil nám svěřil metodu: metodu rozjímání nad světem, nad lidskými událostmi, nad Církví, a nad křesťanskou existencí, vycházející

křesťanské víry, upevňované novou láskou ke studiu. Sv. Jan Pavel II. povzbuzoval: „Uvnitř zasvěceného života je zapotřebí *obnovení lásky ke kulturní práci*, horlivého hledání.“²⁹ Je důvodem pro hluboký zármutek, že tato naléhavá výzva nebyly vždy vyslyšena a tím méně byla přijata jako požadavek k radikální reformě pro zasvěcené muže, a zvláště pak pro zasvěcené ženy.

Slabost a křehkost, kterou trpí tato oblast, vyžadují, aby byla silně zdůrazněna potřeba stálé formace k věrohodnému životu v Duchu, i k uchování důsledné duchovní otevřenosti na cestě růstu a věrnosti.³⁰ Jistěže principiálně nechybí formální přílnutí k tomuto požadavku a ve vědeckém bádání je shledáván široký souhlas na toto téma, jenže ve skutečnosti je praktická realizace křehká, sporá, a často nedůsledná, zmatená, odtažitá.

„Svědkiem evangelia - připomíná papež František - je ten, kdo potkal Ježíše Krista, který ho poznal, nebo lépe, cítí, že on jej poznal, uznává, respektuje a miluje, že mu odpustil, a toto setkání se ho hluboce dotklo, naplnilo ho novou radostí, novým smyslem života. A toto vydechuje, sdílí a předává druhým.“³¹

Slovo jako ryzí pramen duchovnosti³², z něhož dosahujeme *vznešeného poznání Krista Ježíše* (Flp 3,8), musí spolu s námi obývat každodennost našeho života. Jedině tak se jeho *moc* (srov. 1 Sol 1,5) bude moci zaklínit do lidské křehkosti, bude moci kvasit a budovat místa společného života, korigovat myšlenky, city, rozhodnutí a dialogy rozprádané v bratrských prostorách. Podle Mariina příkladu se musí naslouchání Slovu stávat dechem života v každém okamžiku existence.³³ Náš život se tak sbíhá do jednoty myšlení, oživuje se v ponoukání k neustálé obnově, dosahuje plodnosti v apoštolské tvořivosti.³⁴

29 Srov. *Vita Consecrata*, s. 120, č. 98.

30 Srov. *tamtéž*, s. 88, č. 71.

31 Promluva k členům Apoštolského hnutí slepých (MAC) a k Malé misii pro hluchoněmé, Řím (29. března 2014).

32 Srov. *Dei verbum*, s. 122-123, č. 25; *Virta consecrata*, s. 114-116, č. 94; Papež BENEDIKT XVI. Posynodní apoštolská exhortace *Verbum Domini* (30. září 2010), Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011, s. 110-112, č. 86.

33 Srov. *Verbum Domini*, s. 43-44, č. 27.

34 KONGREGACE PRO ZASVĚCENÝ ŽIVOT, Instrukce *Ripartire da Cristo*. Znovu vyjít od Krista. Obnovené úsilí o zasvěcený život v Třetím tisíciletí (19. května 2002), č. 22.

6 *Evangelii gaudium*, s. 58, č. 84.

zva, abychom se vydali na cestu k počátku, na místo, kde náš život dostal svou podobu, tam, kde každá Řehole a norma nachází svůj smysl a hodnotu.

Svatý Otec často povzbuzoval, abychom se spolehli a svěřili se tomuto životnímu procesu: „Vybízím vás, abyste nikdy nepochybovali o dynamičnosti evangelia, ani o jeho schopnosti obracet srdce ke zmrtvýchvstalemu Kristu, a věst osoby po cestě spásy, na kterou čekají ve svém nejhlubším nitru“.²⁶

Formace: evangelium a kultura

9. Je naprosto nutné vychovávat pro evangelium a jeho požadavky. V této perspektivě jsme vybízeni k revizi formačních vzorů, které provází řeholníky a zvláště řeholnice na jejich životní cestě. Zvláště naléhavá je duchovní formace, která se velmi často omezuje jen na prosté psychologické doprovázení, nebo na standardizovaná cvičení ve zbožnosti.

Obsahově chudé opakování mlhavých obsahů působí, že kandidáti ustrnou na dětinské a závislé úrovni lidského zrání. Přímá četba bohaté pestrosti životních cest i nauk duchovních autorů zůstává takřka neznámá, nebo jsou citovány pouze zlomkové úryvky. Je naprosto nutné bdít nad tím, aby duchovní dědictví institutů nebylo redukováno na unáhlená schémata, vzdálená počátečnímu životnímu náboji, protože to vede k získání přiměřené křesťanské a charismatické zkušenosti.

Ve světě, kde sekularizace vede k selektivní slepotě ve vztahu k nadpřirozeným skutečnostem a kde se často zdá, že se Boží stopy ztrácejí,²⁷ jsme vybízeni ke znovuobjevování a ke studiu základních prav víry.²⁸

Ten, kdo vykonává službu autority, je povolán k tomu, aby pomáhal všem zasvěceným mužům a ženám k podložené a soudržné znalosti

²⁶ Papež FRANTIŠEK, *Promluva* k prelátům Biskupské konference Madagaskaru při návštěvě »ad limina apostolorum«, Řím (28. března 2014).

²⁷ *Srov. Vita consecrata*, s. 106, č. 85.

²⁸ Může být užitečné za tím účelem číst a osvojit si také Katechismus katolické Církve, jenž představuje systematické a organické shrnutí, z něhož je patrné bohatství nauky, kterou Církev přijala, střeží a předkládá. „Od Písma svatého po církevní Otce, od učitelů teologie po svaté napříč staletími, Katechismus nabízí trvalou památku na mnoho způsobů, jimiž Církev rozjímal nad vírou a rozvíjela nauku, aby tak poskytla věřícím jistotu v jejich životě víry“ (Papež BENEDIKT XVI., apoštolský list ve formě motu proprio *Porta fidei* [11. října 2011], kterým se ohlašuje Rok víry, č. 11.

z Božího slova; Bůh se zjevuje a je přítomen v dějinách. Pomocí pro tuto metodu je postoj: naslouchání, které se otevírá dialogu, obohacuje putování směrem k pravdě. Je třeba se vrátit *ústřednímu postavení Krista a Božího slova*, jak nás k tomu naléhavě vybízel Koncil⁷ i následná nauka Církve,⁸ a to způsobem biblicky i teologicky podloženým, což může být zárukou pravosti a kvality pro budoucnost našeho života zasvěcených mužů a žen.

Jedná se o naslouchání, které proměňuje a činí z nás ohlašovatele a svědky Božích úmyslů v dějinách a jeho jednání účinného pro spásu. V dnešních potřebách se vracíme k evangeliu, hasme svou žízeň v Písmu svatém, v němž se nachází „čistý a nevysychající pramen věčného života“.⁹ Jak totiž dobře řekl sv. Jan Pavel II.: „Primát svatosti a modlitby je nepochybně možný pouze na základě obnoveného naslouchání Božímu slovu“.¹⁰

Evangelium jako nejvyšší pravidlo

8. Jednou z charakteristik koncilní obnovy zasvěceného života byl radikální návrat k *následování Krista*: „Od počátku byli v Církvi muži a ženy, kteří se rozhodli zachováváním evangelijních rad následovat Krista svobodněji a napodobovat ho věrněji; vedli život zasvěcený Bohu každý svým způsobem“.¹¹

Následovat Krista, jak je navrženo v evangeliu, je „hlavním pravidlem řeholního života“ a „nejvyšším pravidlem“¹² všech institutů. Jedním z prvních názvů, jak začal být označován mnišský život, byl »evangelní život«.

⁷ *Srov. Perfectae caritatis*, s. 369, č. 5; II. Vatikánský ekumenický koncil, *Dei verbum*, in: *Dokumenty II. Vatikánského koncilu*, Praha: Zvon, 1995, s. 121-123, č. 21. 25.

⁸ *Srov. Vita consecrata*, s. 105-106, č. 84; *Novo millennio ineunte*, kap. II (Tvář, kterou je třeba kontempletovat), s. 14-22, č. 16-28; kap. III (Znovu začít u Krista), s. 23-33, č. 29-41; papež BENEDIKT XVI., encyklika *Deus caritas est* (25. prosince 2005), Praha: Paulínky, 2006, s. 20-28, č. 12-18; KONGREGACE PRO ZASVĚCENÝ ŽIVOT, *Instrukce Ripartire da Cristo. Un rinnovato impegno della vita consacrata nel Terzo Millennio* (19 května 2002).

⁹ *Srov. Dei verbum*, s. 121, č. 21.

¹⁰ *Novo millennio ineunte*, s. 31, č. 39.

¹¹ *Perfectae caritatis*, s. 367, č. 1.

¹² *Tamtéž*, s. 368, č. 2a.

U rozličných forem zasvěceného života máme dosvědčeno, že se inspirovaly evangeliem. Čteme to již u sv. Antonína, zakladatele poustevnického života na poušti. Jeho příběh začal vyslechnutím Kristova slova: „*Chceš-li být dokonalý, jdi, prodej, co ti patří, rozdej chudým, a budeš mít poklad v nebi; pak přijď a následuj mne*“ (Mt 19,21).

Počínaje sv. Antonínem učiní mnišská tradice z Písma svatého pravidlo svého života: První řehole jsou jednoduché praktické normy, které si nenárokují duchovní obsah, protože jedinou řeholí mnicha je Písmo svaté, žádná jiná řehole není přípustná. Pachomiův žák a následník Orsiesi napsal: „Snažme se číst a osvojit si Písmo svaté a celistvě se zasvětit rozjímání na něm [...]. Právě Písmo svaté nás vede k věčnému životu“.¹³

Když velký učitel východního mnišství sv. Bazil Veliký, redigoval svůj spis *Asketika* (ΑΣΚΗΤΙΚΑ)¹⁴, který se měl stát příručkou mnišského života, odmítal ho nazývat *Řeholí*. Spíše doporučuje porovnávat se se spisem *Moralia*¹⁵, což je jeho sbírka komentovaných biblických textů, aplikovaných na *svaté společenství* (sancta koinonia). V baziliánském systému je chování mnichů definováno prostřednictvím Božího slova, Boha, zkoumajícího srdce i ledví (srov. Zj 2,23), který stále přítomen. Tato stálá přítomnost před Pánem, *memoria Dei*, je snad nejtypičtější prvkem baziliánské spirituality.

Na Západě se cesta ubírá stejným směrem. Řehole sv. Benedikta je poslušností Božímu slovu: „Naslouchejme hlasu Boha, který se k nám každý den obrací...“¹⁶ „*Naslouchej, synu*“¹⁷ jsou úvodní slova Benediktovy Řehole, protože právě v naslouchání se stáváme syny a žáky, když přijímáme Slovo, my sami se stáváme slovem.

Ve 12. století Štěpán z Thiers, zakladatel Řádu poustevníků z Grandmontu, účinným způsobem vyjádřil toto zakořenění v evangeliu: „Jestliže se vás někdo zeptá, jaké je vaše povolání, Řehole, nebo Řád, odpovězte, že patříte k první a hlavní Řeholí křesťanského náboženství, tj. k evangeliu, které je pramen a základ všech řeholí. Neexistuje jiná řehole, než evangelium“.¹⁸

13 Srov. L. CREMASCHI (ed.), *Pacomio e i suoi discepoli. Regole e Scritti*, Magnano: Qiqajon-Comunità di Bose, 1988, s. 409.

14 BASILII, *Moralia* (PG, sv. 31, sl. 692-869); IDEM, *Regulae fusius tractatae* (PG, sv. 31, sl. 889-1052).

15 IDEM, *In Regulas Brevius tractatae* (PG, sv. 31, sl. 1052-1305).

16 BENEDIKT, *Řehole, Prolog*, č. 9.

17 BENEDIKT, *Řehole, Prolog*, č. 1.

18 Edoardo Arborio MELLA – Cecilia FALCHINI (eds.), *Regole monastiche d'Occidente*, Magnano: Qiqajon-Comunità di Bose, 1989, s. 216-217.

Zrod žebravých řádů byl spojen, nakolik je to možné, s ještě výraznějším návratem k evangeliu.

Sv. Dominik „se všude, ve slovech i v činech, projevoval jako evangelní člověk“¹⁹: byl živým evangeliem, schopen ohlašovat to, co žil, a chtěl, aby také jeho bratři kazatelé byli „evangelní lidé“²⁰. Pro sv. Františka z Assisi je Řeholí „žít [podle] evangelia Ježíše Krista“.²¹ Pro sv. Kláru z Assisi: „Způsob života Řádu Chudých sester [...] je tento: Zachovávat svaté evangelium našeho Pána Ježíše Krista“.²² V Řeholi karmelitánů je hlavním příkazem „ať dnem i nocí rozjímají nad zákonem Páně“, což přeloženo do konkrétní činnosti zní: „Cokoli máte konat, ať se děje podle slova Páně“.²³ Tento základ, společný tolika řeholním rodinám, zůstává i po mnoha stoletích nezměněn.

V naší době bl. Jakub Alberione prohlašuje, že Paulínská rodina „se snaží celistvě žít podle evangelia Ježíše Krista“²⁴, zatímco Malá sestra Ježíšova Magdaléna: „My musíme budovat novou věc. Novou věc, která je stará, totiž pravé křesťanství prvních Ježíšových učedníků. Je nutné, abychom opět začaly evangelium, slovo za slovem“.²⁵ Každé charisma zasvěceného života je zakořeněno v evangeliu. Zcela zřejmé a významné je nadšení pro biblické slovo v mnohých z nových komunit, které dnes rozkvétají v celé Církvi.

Vracet se k evangeliu, nám dnes zní jako *pro-vokace*, která nás vede zpět k prameni každého života zakořeněného v Kristu. Je to mocná vý-

19 *Libellus* 104, in: P. LIPPINI, *San Domenico visto dai suoi contemporanei*, Bologna: Edizioni Studio Domenicano, 1982, s. 110.

20 *Prime costituzioni o «Consuetudines»*, č. 31. Z toho důvodu „často, ať už ústně, nebo písemně, napomínal a povzbuzoval bratry Řádu, aby neustále studovali Nový i Starý zákon. [...] On sám vždy nosil u sebe evangelium sv. Matouše a Pavlovy listy, a do té míry je studoval, že je znal takřka z paměti“ (Deposizione di Fra Giovanni di Spagna, in: *Domenico di Gusmán. Il Carisma della predicazione*, introduzione di P. Lippini, Padova: EDB, 1993, s. 143).

21 *Nepotvrzená řehole, Úvod*, v 2: FF 2,2. Potvrzená řehole začíná v témže duchu: „Řehole a život Menších bratří je toto, zachovávat svaté evangelium našeho Pána Ježíše Krista...“ (hl. I, v. 2: FF 75).

22 *Řehole sv. Kláry*, hl. I, v. 1-2: FF 2750.

23 Řehole Řádu bratří blahoslavené Panny Marie Karmelské, hl. 10 a 19: srov. B. SECONDIN, *Una fraternità orante e profetica in un mondo che cambia. Rileggere la Regola del Carmelo oggi*, Perugia: Edizioni di Roberto Russo, 2007, s. 8 a 11.

24 G. ALBERIONE, *«Abundantes divitiae gratiae sue»*, *Storia carismatica della Famiglia Paolina*, Řím: San Paolo, 1977, č. 93.

25 PICCOLA SORELLA MAGDELEINE, *Il padrone dell'impossibile*, Casale Monferrato, 1994, s. 201.